

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Інститут _____ Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра _____ економіки і права

«До захисту в ЕК»
Директор інституту

_____ Олег ШЕРЕМЕТ
(підпис) (прізвище та ініціали)

«__» _____ 202_р.

«До захисту допущено»
В. о. завідувача кафедри

_____ Юлія ЛЕВЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

«__» _____ 202_р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА**

зі спеціальності _____ 051 «Економіка»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми _____ «Економіка підприємства»

на тему: _____ «Напрями підвищення економічної ефективності підприємства»

Виконала здобувачка 4 курсу групи ЕП-4-1а

_____ Хижняк Ірина Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Керівник _____ Слободян Наталія Ярославівна

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Консультант _____

(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Рецензент _____ Кулинич Юрій Михайлович

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Я як здобувачка Національного університету харчових технологій розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я не надавала і не одержувала незарядженої допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Здобувачка _____

(підпис)

Київ – 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут Навчально-науковий інститут Економіки і управління

Кафедра Економіки і права

Освітній ступінь Бакалавр

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»
(шифр і назва)
(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки і права
Юлія ЛЕВЧЕНКО

«19» грудня 2023 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Хижняк Ірині Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Напрями підвищення економічної ефективності підприємства»
керівник роботи Слободян Н.Я. доцент, кандидат економічних наук

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від « 19 » грудня 2023 року № 1004-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 05.06.2024 року.

3. Вихідні дані до роботи: фінансовий звіт про діяльність підприємства, наукова та навчально-методична література, мережа Інтернет _____

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Теоретичні засади підвищення економічної ефективності підприємства. 1.1. Сутність економічної ефективності підприємства. 1.2. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємств. 1.3. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності діяльності підприємства. Розділ 2. Аналіз економічної ефективності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»». 2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства. 2.2. Аналіз ефективності використання ресурсів ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»». 2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства. Розділ 3. Напрями підвищення економічної ефективності підприємства. Висновки. Список використаних джерел. Додатки.

5. Перелік графічного матеріалу таблиці, рисунки. Результат дослідження знайшли відображення в 9 рисунках та 16 таблицях ілюстративного матеріалу.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розроблення та затвердження плану роботи керівником	01.04.2024 р.	виконано
2	Написання розділу 1	29.04.2024 р.	виконано
3	Робота над розділом 2	13.05.2024 р.	виконано
4	Підготовка розділу 3	27.05.2024 р.	виконано
5	Остаточне оформлення роботи. Формування висновків і пропозицій, проекту доповіді, презентації. Погодження з керівником кваліфікаційної роботи	до 05.06.2024 р.	виконано
6	Попередній захист кваліфікаційної роботи	28.05.2024 р.	виконано
7	Проходження перевірки на антиплагіат	до 05.06.2024 р.	виконано
8	Подання завершеної роботи на розгляд завідувачу кафедри	05.06.2024 р.	виконано
9	Отримання зовнішньої рецензії, оформлення необхідних документів для захисту	07.06.2024 р.	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	13.06.2024 р.	виконано

Здобувач _____
(підпис)

Ірина ХИЖНЯК
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Наталія СЛОБОДЯН
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Хижняк І.О. Напрями підвищення економічної ефективності підприємства.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка», освітньо-професійної програми «Економіка підприємства», Національний університет харчових технологій, Київ, 2024.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо напрямів підвищення економічної ефективності підприємства. У роботі розкрито сутність економічної ефективності підприємства; Визначено фактори підвищення ефективності діяльності підприємств. Охарактеризовано методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності діяльності підприємства. Здійснено організаційно-економічну характеристику підприємства. Проаналізовано ефективність використання ресурсів підприємства. Проаналізовано фінансові результати та оцінити фінансовий стан підприємства. Визначено напрями підвищення економічної ефективності.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи налічує 78 сторінок друкованого тексту, у тому числі: 16 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел – 47 найменувань.

Ключові слова: ефективність, економічна ефективність, фінансові показники, фінансові ризики, управління ризиками.

ANNOTATION

Khyzhniak I. Directions for increasing the economic efficiency of the enterprise.

Qualification work for obtaining an educational degree "bachelor" in the specialty 051 «Economics» Educational Program «Economics of Enterprise».

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical foundations and develop practical recommendations regarding ways to increase the economic efficiency of the enterprise. The work reveals the essence of the economic efficiency of the enterprise. Factors for improving the efficiency of enterprises have been identified. Methodical approaches to assessing the level of economic efficiency of the enterprise are characterized. The organizational and economic characteristics of the enterprise were carried out. The efficiency of using the company's resources is analyzed. The financial results were analyzed and the financial condition of the enterprise was assessed. Areas of increasing economic efficiency have been identified.

The qualification work consists of an introduction, two chapters, conclusions, a list of used sources and appendices. The volume of the work includes 78 pages of printed text, including: 16 tables, 10 figures, a list of used sources - 47 names.

Keywords: efficiency, economic efficiency, financial indicators, financial risks, risk management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1. Сутність економічної ефективності підприємства.....	10
1.2. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємств.....	16
1.3. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності діяльності підприємства.....	23
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗАВОД МІНЕРАЛЬНИХ ВОД «ОСКАР»».....	30
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	30
2.2. Аналіз ефективності використання ресурсів ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»».....	36
2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства.....	42
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗАВОД МІНЕРАЛЬНИХ ВОД «ОСКАР»».....	53
3.1. Резерви підвищення економічної ефективності підприємства.....	53
3.2. Економічне обґрунтування напрямів підвищення економічної ефективності ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»».....	60
3.3. Вплив запропонованих заходів на підвищення ефективності діяльності підприємства.....	64
Висновки до розділу 3.....	68
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна економіка переживає значну трансформацію, що змушує підприємства адаптуватися до нових умов і викликів, особливо в умовах воєнного стану в Україні. Підвищення економічної ефективності підприємництва як основної форми господарювання тісно пов'язане з удосконаленням організаційного, фінансового, інноваційно-технічного та господарського механізму на рівні корпорацій, підприємств, міністерств, асоціацій та державних комітетів. Цей процес є ключовим для забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності на ринку.

В умовах війни в Україні управління діяльністю підприємств різних форм власності зосереджується на питаннях економічної ефективності. Підприємства прагнуть досягати максимальних результатів при мінімальних витратах, не обмежуючись лише задоволенням потреб. Це ставить перед менеджментом завдання розробки та впровадження заходів, спрямованих на підвищення продуктивності, оптимізацію витрат і поліпшення загальної економічної ефективності функціонування підприємства.

Особливу увагу необхідно приділяти активізації дій із підвищення економічної ефективності суб'єктів господарювання. Це включає розробку нових підходів і методів оцінки ефективності діяльності, які можуть враховувати сучасні економічні умови, зокрема виклики, що постають перед економікою в умовах війни. Існуючі підходи часто не забезпечують повного відображення результатів господарювання, що створює потребу у використанні інноваційних методів та інструментів для точнішої оцінки та управління економічною ефективністю.

Сучасний етап економічного розвитку України характеризується високим рівнем невизначеності, систематичними кризовими явищами та нестабільністю як у загальній економіці, так і в діяльності окремих підприємств. Це підкреслює необхідність пошуку та впровадження ефективних напрямів підвищення економічної ефективності, що дозволить підприємствам залишатися

конкурентоспроможними та забезпечувати стійкий розвиток в умовах постійних змін, зумовлених воєнним станом.

Питання економічної ефективності діяльності підприємства досліджуються у працях великої кількості науковців, зокрема: Амонс С.Е, Бойчик І.М., Гетьман О.О., Ковальчук І.В., Покропивний С.Ф., Пономарьова Ю.В., Сідун В.А., Старосуд В.І., Шаповал В.М., Шляга О.В., Ярославський А.О. та інші. Проте нестабільність та невизначеність сучасних умов господарювання свідчать, що подальшого вивчення потребують фактори впливу на ефективність діяльності та визначення адекватних вимогам сьогодення шляхів стабілізації та можливого підвищення економічної ефективності функціонування підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо напрямів підвищення економічної ефективності підприємства.

Досягнення даної мети здійснюється через вирішення наступних завдань:

- розкрити сутність економічної ефективності підприємства;
- визначити фактори підвищення ефективності діяльності підприємств;
- охарактеризувати методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності діяльності підприємства;
- здійснити організаційно-економічну характеристику підприємства;
- проаналізувати ефективність використання ресурсів підприємства;
- проаналізувати фінансові результати та оцінити фінансовий стан підприємства;
- визначити напрями підвищення економічної ефективності.

Об'єктом дослідження є економічна ефективність підприємства ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів щодо напрямів підвищення економічної ефективності підприємства.

Методи дослідження. У роботі використовувалися табличні та графічні методи, а також методи загальнонаукового пізнання економічних процесів, а

саме: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, синергетичний підхід, окрім цього використовувались методи теоретичного узагальнення та порівняння – для уточнення наукових понять з проблем визначення ефективності господарювання підприємства; статистичний аналіз – для вивчення, групування, порівняння, оцінки та інтерпретації фактичних даних про ефективність господарської діяльності підприємства; системний підхід до аналізу рентабельності діяльності підприємства.

Інформаційна база дослідження. Дослідження проводилося за допомогою інформації, яка містилася у підручниках, монографічних та дисертаційних дослідженнях, матеріалах науково-практичних конференцій, періодичних виданнях, статистичних збірниках, Інтернет-джерелах та фінансовій звітності ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»».

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості керівництва підприємства використати викладені результати з метою підвищення результативності бізнесу.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, який містить 47 найменувань, 3 додатки. Зміст викладений на 78 сторінках друкованого тексту, який включає 10 рисунків і 16 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність економічної ефективності підприємства

Важливим завданням на етапі розвитку підприємства в будь-якій галузі є досягнення належного рівня ефективності господарювання, що є основою конкурентоспроможності на сучасному ринку. На максимальний результат та ефективність підприємства впливають різні зовнішні та внутрішні фактори, які залежать від виду діяльності підприємства та галузі, в якій воно функціонує.

У сучасних економічних умовах багато підприємств часто зосереджуються на скороченні витрат, не враховуючи ризик погіршення роботи або зниження ефективності. Тому, на наш погляд, необхідно застосовувати комплексний підхід, спрямований на зниження витрат та підвищення ефективності, що дозволить підприємствам мінімізувати такі ризики [10].

Господарський процес на підприємстві здійснюється при оптимальній взаємодії факторів, таких як персонал, засоби та предмети праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства виробляє суспільно корисний товар або надає виробничі та побутові послуги. Це означає, що з одного боку є витрати на живу і матеріальну працю, а з іншого – результати виробництва.

Виробничий процес на підприємстві відбувається завдяки чіткій взаємодії основних факторів: робочої сили, предметів праці та засобів праці. Використовуючи наявні на підприємстві засоби виробництва, працівники створюють матеріальні блага або надають виробничі та побутові послуги. Це означає, що для отримання бажаного результату потрібні певні витрати [42].

Таким чином, поняття «ефективність» на рівні підприємства можна визначити як співвідношення між отриманим результатом і витраченими матеріальними або фінансовими ресурсами для його досягнення.

Ефективність є інтегрованою економічною категорією, що відображає виробничі відносини з точки зору економії сукупних витрат уречевленої та живої праці для досягнення кінцевого позитивного результату. На рівні підприємства ефективність характеризується співвідношенням між отриманим результатом від його діяльності та кількістю ресурсів, інвестованих або витрачених у виробництві. Підвищити ефективність можна, зменшуючи кількість ресурсів для досягнення певного результату або використовуючи ті ж самі ресурси для збільшення випуску продукції, чи досягнення кращих результатів при відносно менших витратах [14].

В англійській мові існують два терміни – «efficiency» і «effectiveness», які у словниках трактуються однаково – «ефективність». Однак між цими термінами існує змістова відмінність: «efficiency» зазвичай належить до використання засобів (ресурсів), тоді як «effectiveness» (результативність) має відношення до організаційних цілей, поведінки та розвитку. У першому випадку поняття «ефективність» характеризує міра раціональності використання фінансових, організаційних, матеріальних, тимчасових і людських ресурсів. Ефективна організація сфокусована на досягненні ефектів за рахунок структурної і ресурсної оптимізації і контролю внутрішньоорганізаційних витрат. У другому випадку термін «ефект» використовується в контексті співвідношень «причина – результат» [38].

Оскільки підприємство є відкритою системою, що функціонує в умовах ринкової економіки, проблему ефективності його діяльності можна розглядати з різних точок зору. Варто розрізнити поняття економічний ефект і економічна ефективність. Економічний ефект означає корисний результат економічної діяльності або вигоду від неї, тоді як економічна ефективність – це категорія, що оцінюється шляхом порівняння отриманого ефекту із загальною сумою витрачених ресурсів [20].

В управлінській літературі з теорій управління, ефективність визначається за трьома підходами – цільовим, системним і вибірковим (рис.

1.1), кожний з яких має свої переваги та недоліки. Тому досягти позитивних результатів можливо завдяки комбінування цих підходів.

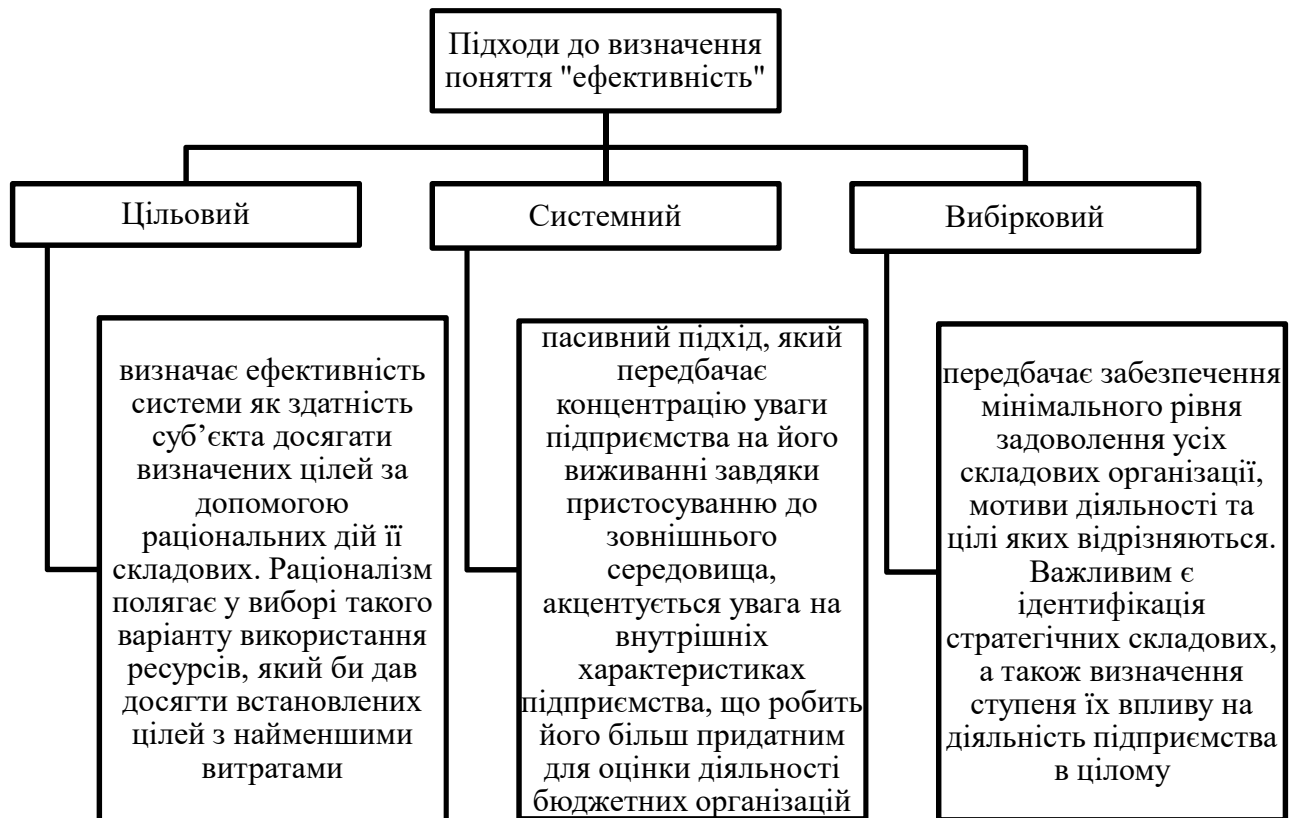

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття «ефективність» в теорії управління

Джерело: [15]

Ефективність як економічна категорія має кілька різновидів, зокрема:

- Економічна ефективність: відображає відповідність між витратами і результатами діяльності підприємства з точки зору досягнення його цілей та інтересів учасників у грошовій формі. Економічна ефективність означає виробництво певного обсягу продукції з мінімальними витратами ресурсів. У американській літературі цей показник називають продуктивністю. Економічна ефективність виробництва – це узагальнена економічна категорія, що характеризується високою результативністю використання живої та уречевленої праці. Вона показує кінцевий корисний результат від застосування

всіх виробничих ресурсів і визначається порівнянням отриманих результатів з витратами виробничих ресурсів.

- Соціальна ефективність: відображає відповідність між витратами і соціальними результатами діяльності підприємства, враховуючи цілі і соціальні інтереси суспільства. Соціальна ефективність виражається в збільшенні кількості нових робочих місць і рівня зайнятості, поліпшенні умов праці та життя, стану навколишнього середовища і безпеки. Соціальні наслідки виробництва можуть бути як позитивними (створення робочих місць, поліпшення умов праці), так і негативними (безробіття, інфляція, погіршення екологічних показників).

- Екологічна ефективність: відображає відповідність між витратами і екологічними результатами діяльності підприємства, з урахуванням інтересів держави та суспільства в сфері охорони навколишнього середовища. Екологічна ефективність відображає відповідність витрат та екологічних результатів інтересам суспільства, а також порівняння економічного ефекту з витратами на природоохоронні заходи [8, 37].

Питання трактування економічної ефективності на сучасному етапі розвитку відносин як ключової категорії в економічній та організаційній науці і практиці зумовлює необхідність визначення її сутності та змісту (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Сутність поняття «економічна ефективність»

Автор	Сутність поняття «економічна ефективність»
В.В. Прядко	Економічна ефективність є показником успішності системи для досягнення поставлених цілей.
В.Г. Андрійчук	Відношення між отримуваними результатами виробництва, тобто продукцією і матеріальними послугами, з одного боку, і витратами праці та засобів виробництва, з іншого боку.
Н.В. Савенко	Результат виробничої діяльності, що виражається у вигляді співвідношення між підсумками господарської діяльності та витратами ресурсів.
Т.Д. Костенко	Ефективність, тобто результат діяльності (ефекту), який отримує суспільство, підприємство чи особа за одиницю використаних (або застосованих) ресурсів.

Продовження табл. 1.1.

С.В. Мочерний, С.А. Єрохін, Л.О. Каніщенко	Досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці.
Долан Е.Дж., Д. Ліндсей	Стан речей, за якого неможливо здійснити жодної зміни, яка більш повно задовольняла би бажання однієї людини, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої людини.
О.В. Шнипко	Комбінація ресурсів, що дає змогу досягти максимального випуску товарів з найменшими витратами.
А.П. Прокопчук	Суть економічної ефективності підприємства полягає в економії всіх одиничних витрат виробництва, що визначає його рентабельність.
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк	Результативність економічної діяльності реалізації економічних програм та вжиття заходів, що характеризуються відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату.

Джерело: [1, 17, 22, 25, 30, 31, 34, 43]

Економічна ефективність означає отримання максимальних вигод від наявних ресурсів. Основною проблемою економічної ефективності є вибір щодо того, що виробляти, як виробляти і яким чином розподіляти ресурси, капітал та прибуток. Рівень економічної ефективності впливає на вирішення багатьох соціально-економічних завдань, таких як підвищення рівня життя населення, швидке економічне зростання, покращення умов праці та відпочинку, а також зниження інфляції [12].

Поділяючи думки провідних науковців щодо визначення економічної ефективності, пропонуємо власне бачення цієї категорії. Економічна ефективність – це результат фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання, що покриває всі витрати на її здійснення та забезпечує чистий прибуток для подальшого розвитку бізнесу.

Ефективність на макроекономічному рівні – це інтегрована економічна категорія, яка відображає виробничі відносини щодо економії сукупних витрат уречевленої та живої праці для досягнення кінцевого позитивного результату. Суть економічної ефективності полягає в збільшенні результату (ефекту) з одиниці витрат сукупної праці [28].

На рівні підприємства категорія «ефективність» характеризує зв'язок між отриманим результатом від його діяльності і кількістю ресурсів, що були

інвестовані або витрачені у виробництві. Підвищення ефективності можна досягти, використовуючи менше ресурсів для досягнення того самого результату, або збільшуючи випуск продукції при тих самих або менших витратах ресурсів [2].

Економічна ефективність поділяється на різні види, які мають свої характеристики. У таблиці 1.2 наведена узагальнена класифікація видів економічної ефективності.

Таблиця 1.2

Види економічної ефективності

Класифікаційна ознака	Види ефективності	Характеризує
1. Результати діяльності	1. Виробничо-технологічна	Удосконалення техніки, технології; упровадження нововведень
	2. Виробничо-економічна	Результати роботи структурних підрозділів і підприємства в цілому
	3. Соціально-економічна	Задоволення потреб населення, умови праці робітників, відповідність виробничих відносин рівню продуктивних сил
2. Рівень визначення	1. Загальна (абсолютна)	Визначається на всіх рівнях господарювання; характеризує загальний економічний ефект порівняно з окремими видами витрат або ресурсів
	2. Порівняльна	Визначає найбільш економічно вигідний варіант вирішення задачі підприємства
3. Витрачені ресурси	1. Витратна	Результативність поточних виробничих витрат
	2. Ресурсна	Результативність використання виробничих ресурсів (основних виробничих та обігових засобів)
	3. Витратно-ресурсна	Результативність використання всієї сукупності витрат на виробництво

Джерело: [35]

Узагальнена класифікація видів економічної ефективності представлена у табл. 1.2, ілюструє різні аспекти цієї категорії. Економічну ефективність можна класифікувати за результатами діяльності, рівнем визначення та витраченими ресурсами. За результатами діяльності розрізняють виробничо-технологічну, виробничо-економічну та соціально-економічну ефективність. За рівнем визначення виділяють загальну (абсолютну) та порівняльну ефективність. За витраченими ресурсами розрізняють витратну, ресурсну та витратно-ресурсну ефективність. Така класифікація допомагає всебічно оцінювати і порівнювати

ефективність різних аспектів діяльності підприємства, сприяючи вибору найбільш економічно вигідних рішень [13].

Підсумовуючи, економічна ефективність на підприємстві визначає співвідношення між досягнутими результатами та витраченими ресурсами, що є ключовим показником успішності його діяльності. Вона допомагає оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси для отримання прибутку, та ідентифікувати можливості для оптимізації витрат. Висока економічна ефективність сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, забезпеченню його фінансової стійкості та сталому розвитку, що в кінцевому рахунку сприяє задоволенню інтересів власників, працівників та суспільства в цілому.

1.2. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємств

Рівень економічної та соціальної ефективності виробництва (діяльності) залежить від різних факторів. Тому для практичного управління ефективністю виникає потреба в класифікації факторів, що сприяють її підвищенню, за певними ознаками. Особливо доцільно здійснювати класифікацію факторів зростання ефективності (продуктивності) виробничо-економічних та інших систем діяльності за наступними ознаками:

1. Структурні ознаки.

Структурні ознаки включають розподіл чинників ефективності на різні категорії залежно від їхнього характеру. Цей підхід дозволяє краще зрозуміти природу кожного чинника та його вплив на ефективність підприємства. Основні категорії структурних ознак можна деталізувати так:

Фізичні чинники:

- Ресурси: включають сировину, матеріали, енергію та інші фізичні ресурси, необхідні для виробництва продукції або надання послуг.

- Технології: охоплюють всі технологічні засоби, обладнання та інноваційні процеси, що застосовуються на підприємстві для підвищення продуктивності та якості продукції.

Людські чинники:

- Кваліфікація працівників: рівень освіти, професійної підготовки та досвіду співробітників, які безпосередньо впливають на їхню здатність виконувати завдання ефективно.

- Мотивація: включає стимули, системи винагород, робочу атмосферу та інші аспекти, що впливають на рівень залученості та продуктивності працівників [9].

Організаційні чинники:

- Структура компанії: організаційна структура підприємства, яка визначає ієрархію, підпорядкованість та розподіл обов'язків між працівниками та підрозділами.

- Управління: методи та стилі керівництва, планування, контроль та координація діяльності, що впливають на ефективність роботи підприємства.

- Інші чинники: можуть включати правові, економічні, соціальні та культурні аспекти, які також можуть впливати на ефективність підприємства [2].

2. Функціональні ознаки.

Функціональні ознаки відображають роль, яку відіграють різні чинники в процесі досягнення ефективності. Вони класифікуються залежно від їхнього безпосереднього або опосередкованого впливу на виробничі процеси та загальну діяльність підприємства:

Прямі чинники:

- Виробництво: включає всі процеси, пов'язані з виготовленням продукції або наданням послуг, такі як виробничі лінії, технічне обслуговування обладнання, контроль якості та інше.

- Збут: стосується всіх аспектів продажу продукції, маркетингових стратегій, розподілу та логістики, які безпосередньо впливають на досягнення фінансових результатів.

Опосередковані чинники:

- Управління: охоплює стратегії, прийняття рішень, планування ресурсів, контроль і координацію всіх бізнес-процесів.

- Планування: включає розробку стратегічних і тактичних планів, бюджетування, прогнозування і аналіз ринкових умов.

Супутні чинники:

- Екологічні чинники: включають заходи з охорони навколишнього середовища, використання екологічно чистих технологій, дотримання екологічних норм і стандартів.

- Соціальна відповідальність: охоплює соціальні програми, дотримання трудових стандартів, підтримку громадських ініціатив, вплив на репутацію підприємства [36].

3. Взаємозв'язкові ознаки.

Взаємозв'язкові ознаки відображають взаємозв'язок та взаємозалежність різних чинників ефективності підприємства. Ця класифікація враховує, що ефективність не є результатом дії окремих факторів, але визначається комплексним взаємодією різних внутрішніх та зовнішніх чинників.

Внутрішні чинники (рис. 1.2):

- Внутрішні процеси в компанії: організаційна культура, стратегічне управління, ефективність виробничих процесів та інші аспекти внутрішнього управління, які безпосередньо впливають на продуктивність та результативність підприємства.

- Культура підприємства: цінності, уявлення та стиль управління, що впливають на мотивацію персоналу, ефективність комунікації та співпрацю в колективі [3].

Рис. 1.2. Внутрішні фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства

Джерело: [27]

Зовнішні чинники (рис. 1.3):

- Макроекономічні умови: економічний зріст, інфляція, ставка безробіття та інші фактори, що визначають загальні умови економічного середовища, які можуть впливати на ефективність підприємства.
- Конкуренція на ринку: рівень конкуренції, величина ринкових долей, стратегії конкурентів та інші фактори, що впливають на здатність підприємства зберігати та розширювати свою позицію на ринку [38].

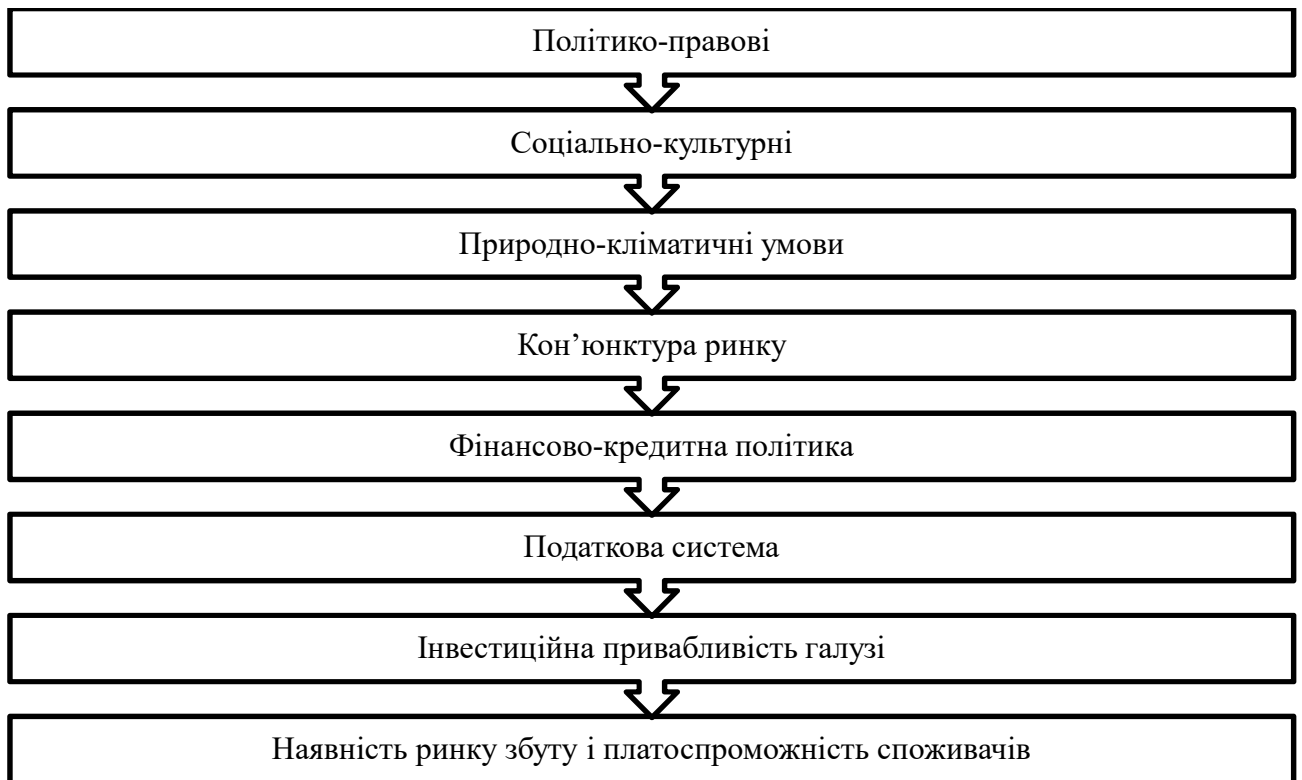

Рис. 1.3. Зовнішні фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства

Джерело: [11]

Врахування взаємозв'язку між внутрішніми та зовнішніми чинниками є ключовим для розуміння та управління ефективністю підприємства. Ефективне вирішення цієї взаємодії дозволяє підприємству адаптуватися до змін у своєму оточенні та максимізувати свій результат, оптимально використовуючи свої внутрішні ресурси [3].

Класифікація чинників зростання ефективності за цими ознаками дозволяє більш системно підходити до управління та розвитку виробничоекономічних та інших систем діяльності, сприяючи досягненню кращих результатів.

Організація виробничого процесу є ключовим елементом досягнення ефективності підприємства, а також може стати важливим джерелом для її підвищення. Для кожного конкретного підприємства важливо аналізувати всі аспекти, які впливають на організацію робочих процесів, починаючи від

індивідуальних робочих місць працівників або спеціалістів і закінчуючи рівнем управління підприємством в цілому [44].

Для виробничих підприємств особлива увага повинна бути приділена можливостям застосування більш ефективних методів виробництва, таких як масове або великосерійне виробництво. Використання таких типів виробництва є важливим інструментом для досягнення більшої продуктивності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства [19].

Розглядаючи фактори, що впливають на ефективність підприємства, можна виділити три основні напрямки для підвищення її ефективності.

1. Управління витратами і ресурсами: цей напрямок включає заходи щодо оптимізації виробничої діяльності, зменшення витрат та ефективне використання ресурсів. Це може охоплювати раціоналізацію процесів, впровадження нових технологій, а також контроль і управління витратами.

2. Розвиток і вдосконалення виробництва та інших видів діяльності: цей напрямок включає удосконалення організаційної та виробничої систем управління, підвищення якості і конкурентоспроможності продукції, а також постійне коригування діяльності для відповідності вимогам сучасності.

3. Удосконалення системи управління підприємством: цей напрямок включає заходи з мобілізації внутрішніх та зовнішніх факторів, спрямованих на поліпшення ефективності управління. Це може охоплювати розвиток стратегій управління, удосконалення системи контролю та аналізу, а також підвищення кваліфікації персоналу [5].

Важливо враховувати, що підприємство діє в економічному середовищі, яке також впливає на його діяльність. Фактори, такі як оптимальність податкової та амортизаційної систем, кредитна і фінансова політика держави, стабільність і прогресивність норм законодавства, рівень регулювання цін у національній економіці, система ліцензування та інші, незалежні від підприємства, безсумнівно впливають на його ефективність (додаток Б).

Це зумовлює виділення серед чинників підвищення ефективності діяльності групи неконтрольованих підприємством чинників. Одним із

основних завдань держави в процесі підвищення ефективності роботи суб'єктів національної економіки є поліпшення механізму економічного впливу на підприємства [45].

Всі заходи підвищення ефективності функціонування підприємств можна звести до трьох напрямків (рис. 1.4):

- 1) управління витратами і ресурсами;
- 2) розвитку й удосконалення виробництва та іншої діяльності;
- 3) удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності [23].

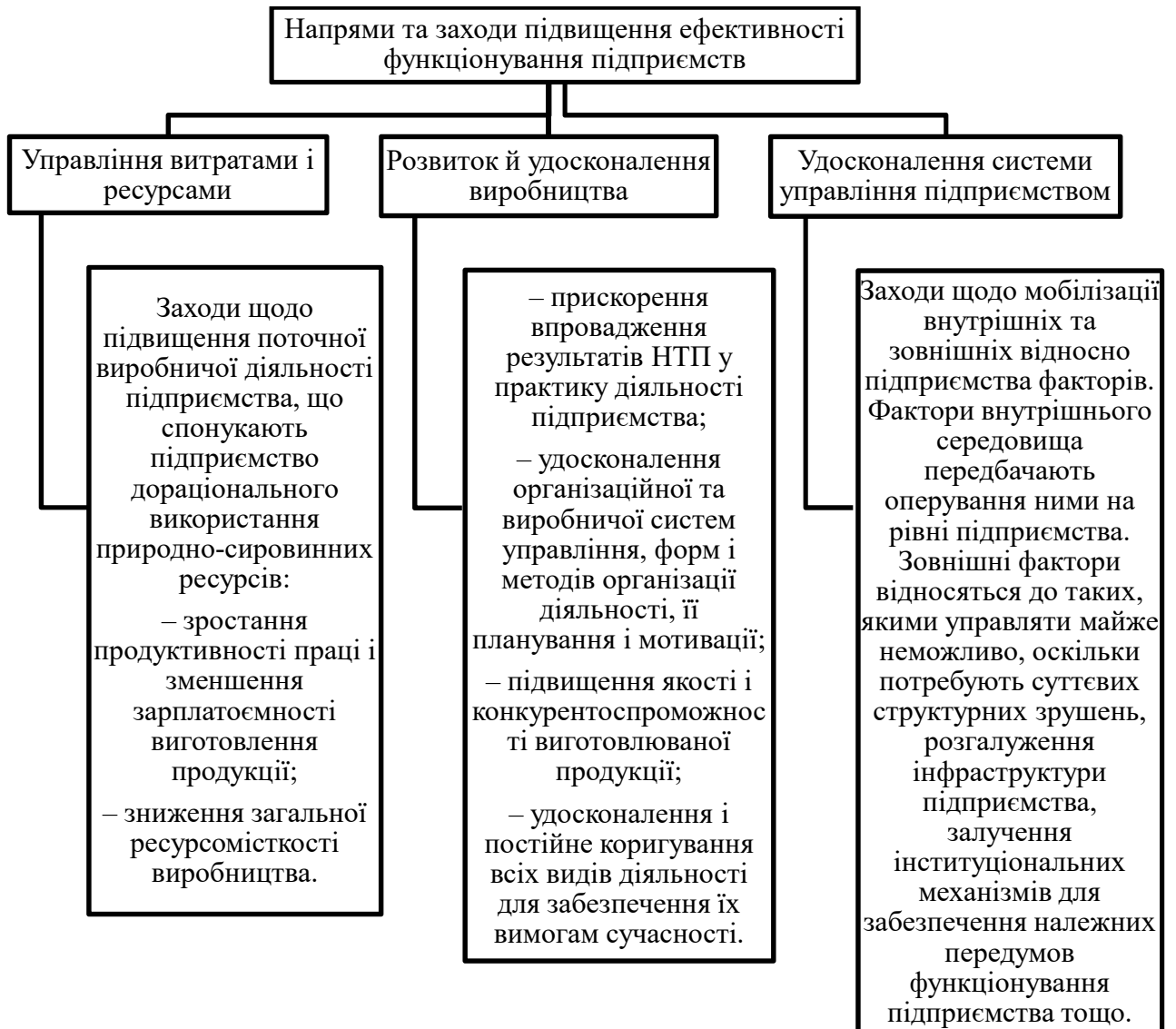

Рис. 1.4. Напрями підвищення ефективності роботи підприємств

Джерело: [23]

Як бачимо, усі заходи підвищення ефективності роботи підприємства є взаємозалежними. Однак, найважливішого значення набувають чинники, визначені третьою групою (напрямом), оскільки їх мобілізація передбачає визначення місця реалізації в системі управління діяльністю.

Підсумовуючи, фактори підвищення ефективності діяльності підприємств відіграють ключову роль у забезпеченні їхнього успішного функціонування та конкурентоспроможності на ринку. Організація виробничого процесу, управління витратами і ресурсами, розвиток та вдосконалення виробництва, а також удосконалення системи управління - це лише деякі з основних напрямків, які спрямовані на досягнення більшої ефективності. Шляхом впровадження відповідних стратегій та заходів, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів, раціоналізацію витрат, підвищення якості продукції та управління ресурсами, підприємства мають можливість не лише підтримувати свою ефективність, але й забезпечувати стійкий розвиток в умовах сучасного ринкового середовища. Такі заходи стають важливими факторами, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності, стійкості та успішності підприємств у глобальній економіці.

1.3. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної ефективності діяльності підприємства

У теперішній час немає єдиного загальноприйнятого показника рівня економічної ефективності підприємства. У існуючих методичних підходах до визначення ефективності в чисельнику формули може бути використано: валовий, балансовий, операційний, чистий прибуток, тоді як у знаменнику – середні показники загального капіталу (загальні активи), основного капіталу (довгострокові активи), оборотного капіталу (поточні активи) [6].

Для аналізу ефективності діяльності підприємства в сучасний період виділяють три основні методичні підходи.

1. Ринковий підхід: цей метод передбачає порівняння даного підприємства з аналогічними у тому ж секторі. Його перевагою є об'єктивність і актуальність, оскільки враховуються реальні ринкові умови. Проте, його застосування може бути складним через можливість виникнення проблеми браку даних або недостовірності інформації.

2. Дохідний підхід: цей метод базується на доходах, що створені на прогнозній вартості майна, зазвичай на підставі прогнозування покупців. Перевагою є врахування зміни вартості у часі. Проте, цей підхід може бути дуже трудомістким у застосуванні.

3. Витратний підхід: цей метод ґрунтується на тому, що ефективність діяльності підприємства відображається у його витратах. Його перевагою є оцінка реально існуючих активів. Проте, недоліком може бути те, що він часто не враховує вартість нематеріальних активів та гудвілу [7].

Перелічені підходи базуються на застосуванні таких методів:

1. Модель Дюпона: цей метод розкриває взаємозв'язок між рентабельністю активів, рентабельністю власного капіталу та фінансовим розрахунком.

2. ROI (рентабельність інвестицій): вимірює відношення між прибутком, отриманим від інвестицій, і сумою коштів, вкладених у ці інвестиції.

3. EPS (чистий прибуток на одну акцію): показує чистий прибуток компанії, який припадає на кожну акцію.

4. ROE (дохідність акціонерного капіталу): вимірює ефективність використання акціонерного капіталу для генерації прибутку.

5. ROA (дохідність чистих активів): показує, який прибуток генерує кожен долар вкладених в активи.

6. CF (грошовий потік): вимірює суму грошових потоків, що генерується компанією протягом певного періоду.

7. EVA (економічна додана вартість): визначає економічний приріст, який створюється компанією після врахування витрат на капітал.

8. EBITFA (операційний прибуток): вимірює прибуток, отриманий від операційної діяльності компанії після врахування амортизації.

9. MVA (ринкова додана вартість): показує різницю між ринковою капіталізацією компанії та обсягом вкладених в неї коштів.

10. BSC (збалансована система показників): використовується для оцінки діяльності компанії з точки зору різних аспектів, таких як фінансові, клієнтські, внутрішні процеси та розвиток.

11. CVA (грошова додана вартість): вимірює економічну додану вартість у грошовому виразі.

12. TSR (показник сукупної акціонерної доходності): показує сукупну доходність акціонерів компанії, враховуючи як доходи від інвестицій, так і зміну вартості акцій.

13. CFROI (грошовий потік віддачі на інвестований капітал): вимірює, який грошовий потік генерується з кожного долара, інвестованого в підприємство [32].

Вищезазначені методи поступово починають використовуватися у вітчизняній економіці, але значного розповсюдження ще не отримали. Переважно вони використовуються на підприємствах з іноземними інвестиціями. Практика свідчить, що ті підприємства, які використовують сучасні методи аналізу ефективності діяльності, значно краще оптимізували діяльність та значним чином підвищили її ефективність [16].

З розвитком підприємницької діяльності постійно оновлюється система методів оцінки ефективності. Нові методи стають більш ефективними та складнішими в застосуванні. Показники діяльності класифікуються залежно від значення їх розрахунку наступним чином:

1. Показники залишкового прибутку: вони вказують на залишок прибутку після покриття всіх витрат і податків. Ці показники можуть включати рентабельність власного капіталу, валовий залишковий прибуток тощо.

2. Показники грошових потоків: ці показники відображають грошові потоки, що генеруються внаслідок діяльності підприємства. Вони можуть

включати грошовий потік від операційної діяльності, грошовий потік від інвестицій та грошовий потік від фінансових діяльностей.

3. Показники, засновані на ринкових оцінках: ці показники використовуються для оцінки вартості активів та пасивів підприємства на ринковій основі. Вони можуть включати ринкову вартість акцій, ринкову вартість боргових зобов'язань тощо.

4. Відносні показники: ці показники вимірюють ефективність підприємства в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання. Вони можуть включати коефіцієнт концентрації, відносну ринкову частку тощо.

5. Показники зростання: ці показники відображають темпи зростання показників діяльності підприємства в порівнянні з попередніми періодами. Вони можуть включати темпи зростання виручки, прибутку, ринкової частки тощо [21].

Застосування нових методів у вітчизняній практиці супроводжується рядом перешкод. По-перше, це складність збору достовірної та актуальної інформації, оскільки іноді може бути проблематичним зібрати необхідні дані. По-друге, недостатній рівень кваліфікації персоналу може ускладнити впровадження нових методів, оскільки вони можуть вимагати специфічних знань і навичок. По-третє, відсутність чіткої процедури може ускладнити впровадження нових методів, оскільки вона може призвести до плутанини та непослідовності у процесі застосування. Відсутність належного програмного забезпечення для здійснення розрахунків актуальних показників також може стати перешкодою у використанні нових методів оцінки ефективності [24].

Загалом, складність поняття «ефективність» вимагає застосування сукупності критеріїв, які дозволять всебічно оцінити всі напрями діяльності підприємства та прийняти ґрунтовне рішення (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Система критеріїв комплексної оцінки ефективності діяльності підприємства

Показник	Критерій
Економічної ефективності виробництва	Рівень задоволення потреб ринку, виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва
Ефективності використання праці	Трудомісткість одиниці продукції, відносне вивільнення працівників, темпи зростання продуктивності праці, частка приросту продукції за рахунок зростання продуктивності праці, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, економія фонду оплати праці, випуск продукції на 1 грн фонду оплати праці
Ефективності використання основних виробничих фондів	Фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів, фондовіддача активної частини основних фондів
Ефективності використання матеріальних ресурсів	Матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання найважливіших видів сировини та матеріалів, витрати палива й енергії на 1 грн чистої продукції, економія матеріальних витрат, коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини
Ефективності використання фінансових та інвестиційних коштів	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення оборотних коштів, питомі капіталовкладення, капіталовкладення на одиницю введених потужностей, рентабельність інвестицій, строк окупності інвестицій, модель Дюпона, EPS (чистий прибуток на одну акцію), ROE (дохідність акціонерного капіталу), ROA (дохідність чистих активів), CF (грошовий потік), EVA (економічна додана вартість), EBITFA (операційний прибуток), MVA (ринкова додана вартість), BSC (збалансована система показників), CVA (грошова додана вартість), TSR (показник сукупної акціонерної дохідності), CFROI (грошовий потік віддачі на інвестований капітал)
Якості продукції	Економічний ефект від поліпшення якості продукції, частка продукції, яка відповідає кращим світовим і вітчизняним зразкам
Фінансово-економічні показники	Ліквідності, платоспроможності, прибутковості, рентабельності
Ефективності використання активів	Фондовіддача, оборотність всіх активів, оборотність матеріальних ресурсів

Джерело: [18, 22]

Для здійснення комплексної оцінки ефективності діяльності підприємства запропоновано проводити оцінку за такими критеріями: економічної ефективності виробництва; ефективності використання праці; ефективності використання основних виробничих фондів; ефективності використання матеріальних ресурсів; ефективності використання фінансових та

інвестиційних коштів; якості продукції; фінансово-економічні показники; ефективності використання активів [4].

Оцінка рівня економічної ефективності діяльності підприємства є критично важливою для його успішного функціонування та конкурентоспроможності. Цей процес дозволяє керівництву отримувати об'єктивну інформацію про те, наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства та які результати досягнуті. Шляхом аналізу економічної ефективності можна виявити сильні та слабкі сторони діяльності, визначити резерви для підвищення продуктивності та раціоналізації витрат ресурсів. Крім того, оцінка ефективності допомагає приймати обгрунтовані управлінські рішення, спрямовані на оптимізацію бізнес-процесів та досягнення стратегічних цілей компанії. Таким чином, систематичне оцінювання рівня економічної ефективності є ключовим інструментом управління підприємством, спрямованим на його стабільний розвиток та успішну діяльність на ринку.

Висновки до розділу 1

Отже, за результатами першого розділу, можемо зробити наступні висновки. У сучасних умовах економічна ефективність підприємства стає визначальним фактором для його успіху та стабільності на ринку. Вона визначається як оптимальне співвідношення між отриманими результатами та витраченими ресурсами, що є важливим показником для визначення його конкурентоспроможності та стійкості. Застосування ефективних методів оцінки дозволяє управлінню підприємством вчасно виявляти потенційні можливості для оптимізації виробничих процесів та раціоналізації витрат. Нові методи та підходи в оцінці ефективності вимагають від управління певних зусиль та кваліфікації, але їх впровадження веде до підвищення рівня аналітики та обгрунтованих рішень. Однак, необхідно враховувати перешкоди, такі як складність збору інформації та відсутність програмного забезпечення, які

можуть ускладнити процес оцінки. Усунення цих перешкод та систематичне оновлення методів дозволять підприємствам ефективно працювати над забезпеченням своєї стабільності, розвитку та відповідності сучасним вимогам ринку.

Фактори підвищення ефективності підприємств включають організацію виробничого процесу, управління витратами і ресурсами, та удосконалення системи управління. Важливо враховувати взаємозв'язок між внутрішніми та зовнішніми чинниками, що впливають на діяльність підприємства, і застосовувати ефективні методи виробництва. Всі ці заходи сприяють підвищенню конкурентоспроможності та стійкості підприємств в умовах сучасного ринкового середовища.

Загальна складність поняття «ефективність» вимагає використання сукупності критеріїв для комплексної оцінки діяльності підприємства. Оцінка рівня економічної ефективності допомагає керівництву отримати об'єктивну інформацію щодо використання ресурсів та досягнених результатів. Вона сприяє виявленню сильних та слабких сторін діяльності, розпізнаванню резервів для підвищення продуктивності та управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей компанії. Такий процес є ключовим інструментом управління підприємством для його стабільного розвитку та успішної діяльності на ринку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗАВОД МІНЕРАЛЬНИХ ВОД «ОСКАР»»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Приватне акціонерне товариство «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» (ПрАТ «МЗМВ «Оскар»)» входить до групи підприємств під спільною назвою «IDS Borjomi Ukraine», яка є провідним вітчизняним виробником й експертом з питань якості природних мінеральних вод, які видобуваються в заповідних регіонах України та є еталоном якості згідно з найвищими міжнародними стандартами. «IDS Ukraine» є ексклюзивним імпортером мінеральної води «Боржомі» з Грузії до України.

Сьогодні «IDS Ukraine» існує на основі стратегічного партнерства таких підприємств:

- Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»;
- Миргородський завод мінеральних вод; — Трускавецький завод мінеральних вод (продано в 2021 році);
- Дистрибуційна компанія «ІДС»;
- ІДС «Aqua Service» (оператор доставки води та супутніх товарів My Water Shop).

«IDS Ukraine» виробляє та просуває на ринку збалансований портфель мінеральних вод, що видобуваються в курортних регіонах України. Представлена на ринку наступними торговими марками: «Borjomi»; «Моршинська»; «Моршинка»; «Миргородська»; «Миргородська Лагідна»; «Aqua Life»; «Аляска».

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» – це великий, загально відомий вітчизняний виробник, який завоював за довгі роки роботи бездоганну репутацію. Підприємство має сучасне обладнання, сертифікована за міжнародними стандартами, та є одним з найкращих вітчизняних виробників.

Основними напрямками діяльності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» є:

- геологічне вивчення, промислово-дослідна розробка підземних вод;

- пошук та експлуатація родовищ і водозаборів підземних вод з метою промислового розливу;
- видобуток води;
- виробництво безалкогольних напоїв, яке включає в себе всі стадії технологічного циклу, в т.ч. упаковку, фасування, складування, транспортування.

Місія ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» полягає у впровадженні та підтримці високих стандартів якості виробництва мінеральних та питних вод і обслуговування споживачів, керуючись основними принципами діяльності: сумлінності, чесності та відповідальності.

Основна інформація про Приватне акціонерне товариство «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» наведена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Інформація про ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»»

Ознака	Характеристика
Повне найменування	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО МОРШИНСЬКИЙ ЗАВОД МІНЕРАЛЬНИХ ВОД ОСКАР
Скорочена назва	ПРАТ «МЗМВ «ОСКАР»
Дата реєстрації	25.03.2003 (21 рік 1 місяць)
Організаційно-правова форма	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
Форма власності	Недержавна власність
Код ЄДРПОУ	22415322
Уповноважені особи	БАГАН ЮРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ
Розмір статутного капіталу	8 800 000,00 грн.
Види діяльності	Основний: 11.07 Виробництво безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки Інші: 10.41 Виробництво олії та тваринних жирів 10.73 Виробництво макаронних виробів і подібних борошняних виробів 46.39 Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами 47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами 71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах

Джерело: створено автором на основі інформації про підприємство [26]

Структура управління підприємством побудована за лінійно-функціональною моделлю та охоплює органи управління й 28 відділів (служб), які виконують певні завдання (додаток А).

У ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» створена найбільш чітка форма організаційної структури управління підприємством, а саме лінійно-функціональна. Ця структура є найпоширенішим видом структури бюрократичного типу, характеризується великим числом горизонтальних і вертикальних зв'язків і незначною участю низових ланок управління в прийнятті рішень. Керівники при цій системі поділяються на лінійних і функціональних.

Основою побудови такої системи є:

- лінійна вертикаль управління;
- спеціалізація управлінської праці за функціональними ознаками (техніка, економіка, маркетинг, виробництво фінанси тощо).

Керівнику підприємства безпосередньо підпорядковуються його заступники за функціями (маркетинг, фінанси, персонал тощо). Загальний керівник здійснює лінійну дію на всіх учасників структури, а керівники функціональних відділів (економічного, інженерно-технічного тощо) надають функціональне сприяння виконавцям робіт.

Переваги даного типу управління:

- висока компетентність спеціалістів, що виконують конкретні функції;
- відповідність структури обраній стратегії діяльності підприємства;
- поєднання принципу спеціалізації управління з принципом єдності керівництва.

До недоліків лінійно-функціональної структури управління відносяться:

- відсутність тісних взаємозв'язків між виробничими відділеннями;
- недостатньо чітка відповідальність, оскільки готує рішення, як правило, не бере участі в його реалізації;

- надмірно розвинена система взаємодії по вертикалі, а саме: підпорядкування по ієрархії управління, тобто, тенденція до надмірної централізації.

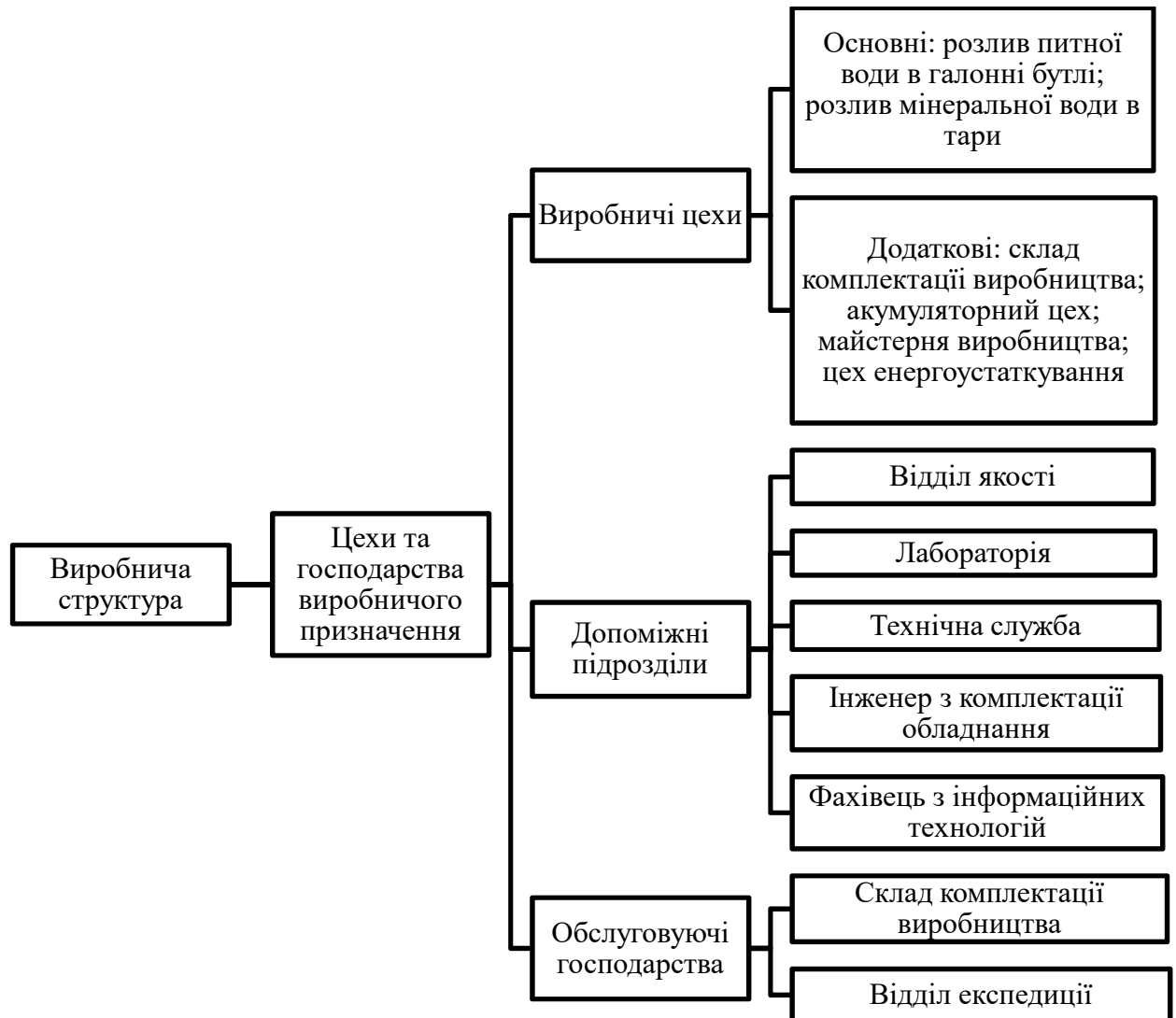

Рис. 2.1. Виробнича структура ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»»

Вищим органом товариства є загальні збори акціонерів. Діяльність Загальних зборів акціонерів регламентується статтею 10 статуту ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»».

Також Загальними зборами акціонерів вибирається Ревізійна комісія, що здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства

шляхом проведення планових та позапланових перевірок документації та службових розслідувань за фактами виявлення порушень.

Виконавчим органом товариства є одноосібний орган – Генеральний директор, який є підзвітним Загальним зборам акціонерів і Наглядовій Раді, організовує виконання їх рішень.

Організаційну структуру управління ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» визначає виробнича структура (рис. 2.1), яка є формою організації виробничого процесу підприємства.

Отже, виробнича структура ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» включає в себе виробничі цехи, допоміжні підрозділи та обслуговуючі господарства.

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» створено для ведення на підприємницьких засадах господарської діяльності в галузі виробництва, торгівлі, наданні послуг.

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» одне з небагатьох вітчизняних виробників мінеральних вод, що розробило й впровадило систему управління якістю відповідно до вимог міжнародних стандартів серії ISO 9000:2000. Підтверджуючий сертифікат отримано ще влітку 2001 року. Окрім високої якості продукції, сертифікат гарантує високу кваліфікацію менеджерів підприємства й персоналу.

Провідним видом сировини яке використовується у виробничому процесі є природні джерела мінеральних вод заповідних територій України. А відтак значна увага в управлінні бізнесом підприємства приділяється дотриманню екологічної складової, зокрема:

- розробляються і доводяться до працівників заходи щодо збереження навколишнього середовища;
- моніторяться можливі осередки забруднення територій та впроваджуються дії щодо їх знешкодження;
- організовано облік видобутку мінеральних вод за встановленою формою журналу первинного обліку ПОД-11;

- щорічно здійснюється експертиза дотримання норм законодавства щодо видобутку мінвод виробничо-аналітичною лабораторією ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» та відомчою лабораторією ДУ «Український НДІ МР і К МОЗ України» (м. Одеса);

- проводиться облік відходів за відповідною формою журналу 1-ВТ;

- щорічно проводиться експертиза дотримання державних норм щодо викидів шкідливих речовин у повітря.

Головна особливість виробництва – у процесі розливу «Моршинської» не відбувається ніяких змін хімічного складу і фізичної структури води, її не піддають жодним техногенним перетворенням. Також Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» отримав сертифікат відповідності на процес виробництва та продукцію від авторитетного центру сертифікації «BALTSERT» (Даугавпілс, Латвія).

Загалом, ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» відіграє важливу роль у виробництві високоякісної мінеральної води в Україні, дотримуючись міжнародних стандартів якості та екологічних норм. Завдяки використанню природних джерел заповідних територій, підприємство забезпечує споживачів чистою і безпечною продукцією. Впроваджена система управління якістю ISO 9000:2000 і отримані сертифікати підтверджують високий рівень професіоналізму менеджменту та персоналу. Завод не тільки контролює якість своєї продукції, але й активно працює над збереженням навколишнього середовища, здійснюючи моніторинг і знешкодження забруднень, а також контролюючи видобуток і відходи. ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» сприяє сталому розвитку регіону та є прикладом відповідального ведення бізнесу.

2.2. Аналіз ефективності використання ресурсів ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»»

Аналіз ефективності використання ресурсів є важливою складовою управління підприємством, оскільки дозволяє оцінити, наскільки результативно використовуються ресурси для досягнення поставлених цілей. Цей аналіз дозволяє ідентифікувати недоліки та резерви для оптимізації використання ресурсів, що сприяє підвищенню ефективності підприємства. Врахування різних аспектів використання ресурсів, таких як праця, матеріали, фінанси та інші, дозволяє забезпечити більш раціональне та ефективне використання ресурсів, що, в свою чергу, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та стійкості підприємства на ринку.

Розглянемо показники використання основних елементів ресурсного потенціалу підприємства ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз обсягу і ефективності використання основних елементів ресурсного потенціалу ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Показники	од. виміру	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абс. відхил., +/-		Відн. відхил., %	
					2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	1098401	1102519	1429274	4118	326755	0,37	29,64
Середньорічна вартість оборотних засобів	тис. грн.	246541	284308	280847	37767	-3461	15,32	-1,22
Середньорічна вартість нематеріальних ресурсів	тис. грн.	11922	10512	9246	-1410	-1266	-11,83	-12,04
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	1649190	1673480	2254784	24290	581304	1,47	34,74
Валовий прибуток	тис. грн.	252821	203594	331127	-49227	127533	-19,47	62,64
Віддача основних засобів	грн./грн.	1,50	1,52	1,58	0,02	0,06	1,09	3,93
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	об.	6,69	5,89	8,03	-0,8	2,14	-12,01	36,40
Рентабельність виробництва	%	18,80	14,68	19,36	-4,12	4,68	-21,90	31,89

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Аналіз обсягу і ефективності використання основних елементів ресурсного потенціалу ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр. показує позитивні тенденції в розвитку підприємства. Середньорічна вартість основних засобів зростає з 1 098 401 тис. грн у 2021 році до 1 429 274 тис. грн у 2023 році, що відповідає приросту на 29,64% між 2022 і 2023 роками. Це свідчить про значні інвестиції в оновлення та модернізацію виробничих потужностей, що може сприяти підвищенню ефективності та продуктивності підприємства в довгостроковій перспективі.

Середньорічна вартість оборотних засобів також показує змінні тенденції: зростання на 15,32% з 2021 до 2022 року, але зниження на 1,22% між 2022 і 2023 роками. Це може вказувати на оптимізацію запасів та обігових коштів, що сприяє більш ефективному використанню ресурсів. Незважаючи на незначне зниження в 2023 році, підприємство все ж демонструє здатність підтримувати стабільний рівень оборотних активів.

Середньорічна вартість нематеріальних ресурсів постійно знижується: на 11,83% з 2021 до 2022 року і на 12,04% між 2022 і 2023 роками. Зменшення нематеріальних активів може бути наслідком амортизації або недостатнього інвестування в нематеріальні активи, такі як патенти, ліцензії чи програмне забезпечення. Це може негативно вплинути на інноваційний потенціал підприємства в майбутньому.

Чистий дохід від реалізації продукції зріс на 34,74% з 2022 до 2023 року, що вказує на успішну реалізацію продукції та зростання попиту на неї. Валовий прибуток також значно зріс у 2023 році на 62,64% порівняно з 2022 роком після зниження на 19,47% у 2022 році. Це свідчить про підвищення ефективності виробництва та покращення фінансових результатів підприємства.

Віддача основних засобів показала стабільне зростання з 1,50 грн/грн у 2021 році до 1,58 грн/грн у 2023 році, що відображає підвищення ефективності використання основних засобів. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів збільшився на 36,40% між 2022 і 2023 роками після зниження на 12,01% з 2021 до 2022 року, що свідчить про покращення управління обіговими коштами.

Рентабельність виробництва також зростає з 14,68% у 2022 році до 19,36% у 2023 році, після падіння на 21,90% з 2021 до 2022 року. Це свідчить про покращення фінансових показників та загальної ефективності діяльності підприємства.

Динаміка використання основних елементів ресурсного потенціалу підприємства представлена на рис. 2.2.

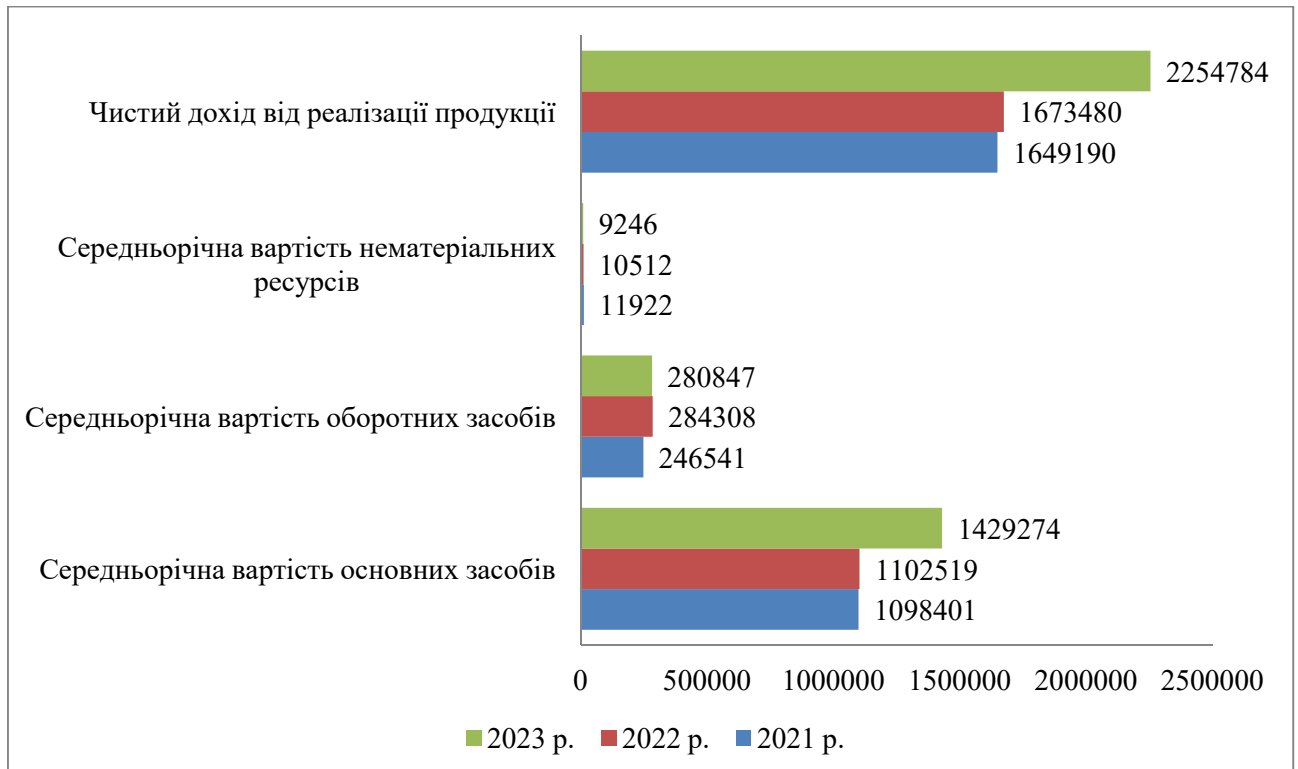

Рис. 2.2. Динаміка використання основних елементів ресурсного потенціалу ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Таким чином, ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» демонструє значний прогрес у використанні своїх ресурсів, що відображається у зростанні доходів, прибутків та рентабельності. Однак необхідно продовжувати роботу над покращенням управління нематеріальними активами та підтримкою стабільності оборотних засобів для забезпечення стійкого розвитку в майбутньому.

Аналіз активів підприємства важливий для вивчення ефективності використання ресурсів, оскільки він дозволяє оцінити, наскільки ефективно

управляються та використовуються активи компанії для досягнення стратегічних цілей.

В таблиці 2.3 представлено результати дослідження динаміки обсягу, складу і структури активів підприємства.

Таблиця 2.3

Динаміка обсягу, складу і структури активів ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Види активів	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
1. Необоротні активи	1686517	87,25	1649999	85,30	1549209	84,65
1.1. Нематеріальні активи	11922	0,71	10512	0,64	9246	0,60
1.2. Основні засоби	1098401	65,13	1102519	66,82	1429274	92,26
2. Оборотні активи	246541	12,75	284308	14,70	280847	15,35
Активи - всього	1933058	100	1934307	100	1830056	100

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Загальна вартість активів підприємства знизилася з 1933058 тис. грн на кінець 2021 року до 1830056 тис. грн на кінець 2023 року, що свідчить про загальне зменшення активів на 5,33% (рис. 2.2).

Необоротні активи, які включають нематеріальні активи та основні засоби, також демонструють зниження. Вартість необоротних активів зменшилася з 1686517 тис. грн у 2021 році до 1549209 тис. грн у 2023 році, що становить зменшення на 8,14%. Відсоткова частка необоротних активів у загальній структурі активів залишилася досить стабільною, з незначним зменшенням з 87,25% до 84,65%. Основні засоби, які є найбільшою складовою частиною необоротних активів, навпаки, зросли з 1098401 тис. грн у 2021 році до 1429274 тис. грн у 2023 році, що свідчить про значні інвестиції в основні засоби та модернізацію виробництва.

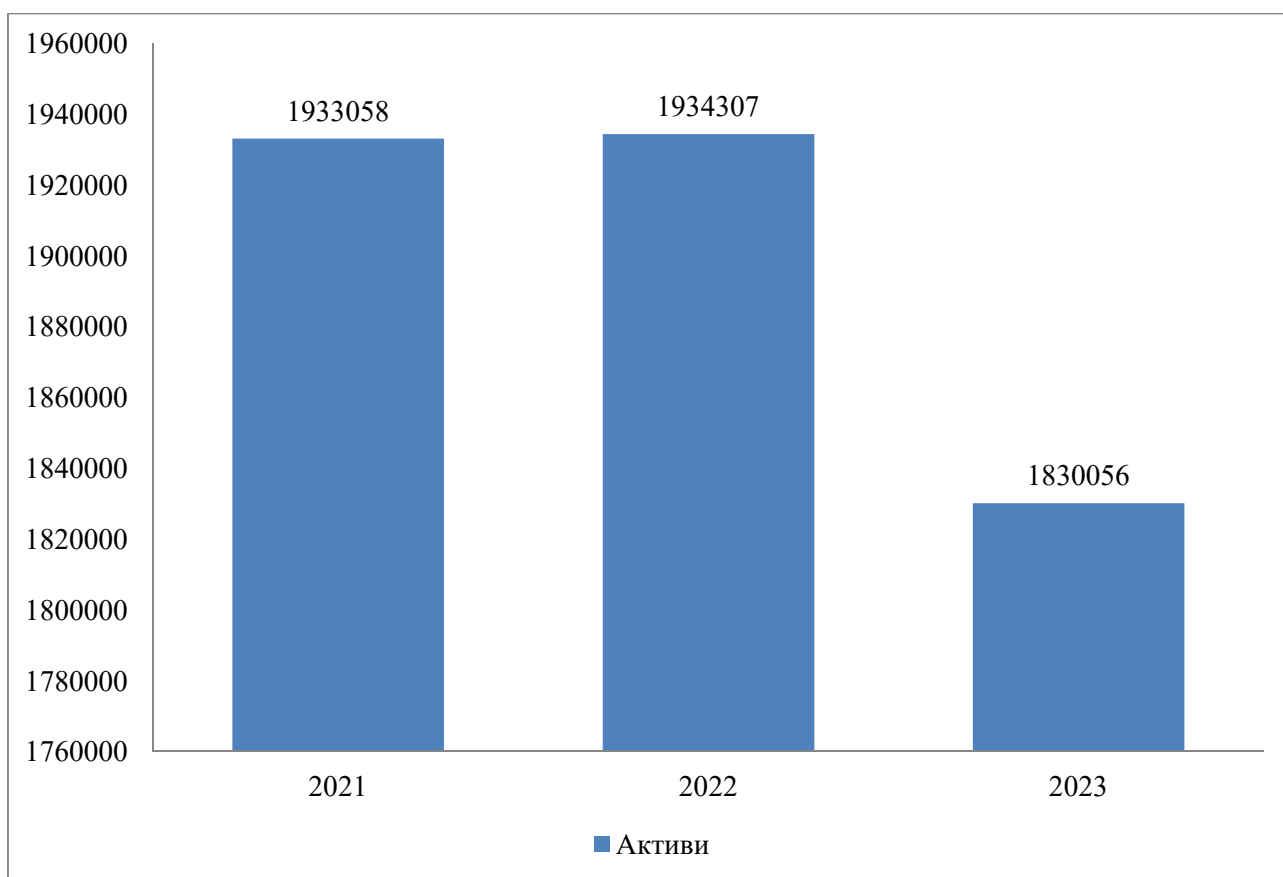

Рис. 2.2. Динаміка активів підприємства ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Нематеріальні активи показали поступове зниження з 11922 тис. грн у 2021 році до 9246 тис. грн у 2023 році.

Оборотні активи зросли з 246541 тис. грн у 2021 році до 280847 тис. грн у 2023 році, що становить зростання на 13,90%. Частка оборотних активів у загальній структурі активів зросла з 12,75% у 2021 році до 15,35% у 2023 році. Це збільшення може бути пов'язане зі зростанням запасів, дебіторської заборгованості або інших оборотних активів, що вказує на можливі зміни у фінансовій стратегії підприємства, спрямовані на підвищення ліквідності.

У цілому, структура активів ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» демонструє позитивні зміни у збільшенні оборотних активів і значні інвестиції в основні засоби, що може свідчити про стратегічний розвиток і модернізацію виробничих потужностей (рис. 2.2).

Аналіз капіталу підприємства грає важливу роль у вивченні ефективності використання ресурсів, оскільки він дозволяє оцінити, як ефективно використовуються фінансові ресурси для досягнення бізнес-цілей.

В таблиці 2.4 представлено динаміку обсягу, складу і структури капіталу підприємства.

Таблиця 2.4

Динаміка обсягу, складу і структури капіталу ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Види активів	На кін. 2021 р.		На кін. 2022 р.		На кін. 2023 р.	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
1. Власний капітал	787244	40,73	790415	40,86	936188	51,16
1.1.Зареєстрований(пайовий) капітал	8800	1,12	8800	1,11	8800	0,94
1.2.Нерозподіленийприбуток	776470	98,63	779641	98,64	926188	98,93
2.Довгостроковийпозиковий капітал	383754	19,85	286116	14,79	158476	8,66
3.Короткостроковийпозиковий капітал	762060	39,42	857776	44,35	734618	40,14
Капітал - всього	1933058	100	1934307	100	1830056	100

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Власний капітал підприємства зріс з 787244 тис. грн у 2021 році до 936188 тис. грн у 2023 році, що становить збільшення на 18,91%. Частка власного капіталу в загальному капіталі підприємства також зросла з 40,73% до 51,16%. Це свідчить про зміцнення фінансової стійкості підприємства і зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Основну частку власного капіталу становить нерозподілений прибуток, який зріс з 776470 тис. грн у 2021 році до 926188 тис. грн у 2023 році, що свідчить про позитивні фінансові результати діяльності підприємства і його здатність реінвестувати отримані прибутки в розвиток.

Довгостроковий позиковий капітал підприємства значно знизився з 383754 тис. грн у 2021 році до 158476 тис. грн у 2023 році, що становить зменшення на 58,68%. Частка довгострокового позикового капіталу в загальному капіталі зменшилася з 19,85% до 8,66%. Це може свідчити про те,

що підприємство активно погашає свої довгострокові зобов'язання, зменшуючи фінансові ризики, пов'язані з високою заборгованістю.

Короткостроковий позиковий капітал також зазнав змін, зростаючи з 762060 тис. грн у 2021 році до 857776 тис. грн у 2022 році, але потім знижуючись до 734618 тис. грн у 2023 році. Частка короткострокового позикового капіталу в загальному капіталі збільшилася з 39,42% у 2021 році до 44,35% у 2022 році, але потім знизилася до 40,14% у 2023 році.

Загалом, аналіз показує, що ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» поступово збільшує частку власного капіталу в загальній структурі капіталу, зменшуючи залежність від довгострокових і короткострокових позикових коштів. Це свідчить про підвищення фінансової стійкості та зниження фінансових ризиків підприємства, що позитивно впливає на його фінансову позицію в довгостроковій перспективі.

2.3. Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства

Аналіз фінансових результатів та оцінка фінансового стану підприємства відіграють ключову роль у визначенні ефективності використання ресурсів. Цей процес дозволяє виявити та оцінити фінансові досягнення підприємства, з'ясувати, наскільки ефективно використовуються ресурси для досягнення стратегічних цілей. Аналіз фінансових результатів допомагає оцінити обсяг прибутку, рентабельність, оборотність активів та інші показники, які вказують на ефективність використання ресурсів та доходність підприємства. Оцінка фінансового стану, у свою чергу, аналізує ліквідність, платоспроможність та стійкість до фінансових ризиків, що дозволяє виявити можливі проблеми та ризики, що можуть виникнути у майбутньому. Всі ці аспекти спільно забезпечують об'єктивну картину фінансового здоров'я підприємства та служать основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації використання ресурсів та забезпечення стабільного розвитку.

В таблиці 2.5 представлено аналіз динаміки фінансових результатів підприємства.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки фінансових результатів ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абс. відхил., +/-		Відн. відхил., %	
				2022/ 2021	2023/ 2022	2022/ 2021	2023/ 2022
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1649190	1673480	2254784	24290	581304	1,47	34,74
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1396369	1469886	1923657	73517	453771	5,26	30,87
3. Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	136542	82265	250004	-54277	167739	-39,75	203,90
4. Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0	0	0,00	0,00
5. Інші фінансові доходи	1384	3433	763	2049	-2670	148,05	-77,77
6. Інші доходи	0	29	65	29	36	0,00	124,14
7. Чистий фінансовий результат: прибуток	123357	3171	146547	-120186	143376	-97,43	4521,48

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Аналіз динаміки фінансових результатів ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 роки показує суттєві зміни у ключових показниках фінансової діяльності підприємства.

Собівартість реалізованої продукції протягом досліджуваних років зростала, що видно з її збільшення на 5,26% у 2022 році порівняно з 2021 роком, і на 30,87% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це може бути пов'язано з підвищенням цін на сировину, енергію та інші виробничі витрати. Важливо відзначити, що темпи зростання собівартості нижчі за темпи зростання чистого доходу у 2023 році, що сприяло збільшенню валового прибутку.

Фінансовий результат від операційної діяльності показав різке падіння на 39,75% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Проте у 2023 році цей показник

значно зріс на 203,90%, досягнувши 250004 тис. грн. Це свідчить про ефективні заходи щодо оптимізації витрат і підвищення операційної ефективності підприємства.

Чистий фінансовий результат підприємства значно скоротився у 2022 році на 97,43% порівняно з 2021 роком, досягнувши лише 3171 тис. грн. Таке різке скорочення прибутку підприємства пов'язане з вторгненням РФ в Україну.

Проте у 2023 році відбувся різкий ріст на 4521,48%, що привело до чистого прибутку в 146547 тис. грн. Це свідчить про успішне відновлення фінансової стабільності та ефективні заходи з покращення фінансових показників (рис. 2.4).

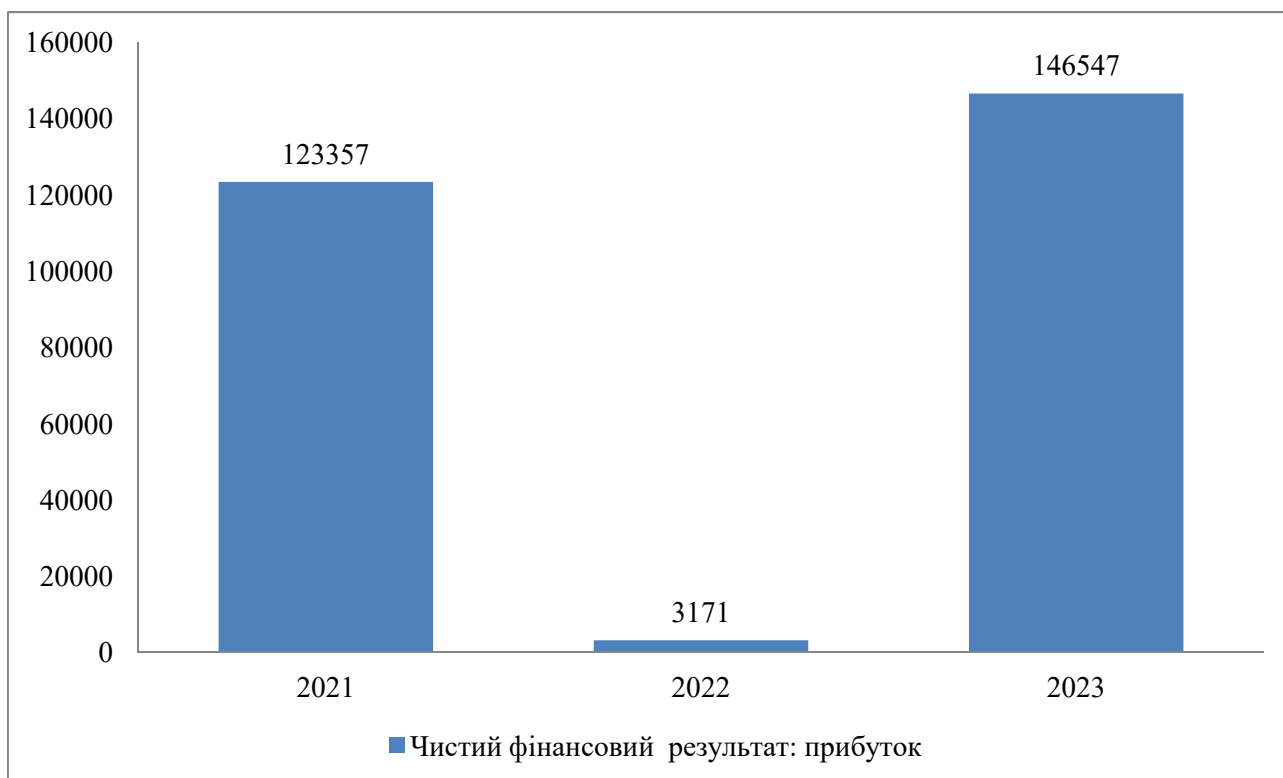

Рис. 2.4. Динаміка прибутку ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Таким чином, ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» демонструє позитивні тенденції у фінансовій діяльності, особливо у 2023 році, коли значно покращилися показники чистого доходу та операційного прибутку. Однак, підприємству необхідно продовжувати роботу над стабілізацією та

покращенням своїх фінансових результатів, щоб уникнути таких значних коливань у майбутньому.

Аналіз фінансової стійкості підприємства представлено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз фінансової стійкості П ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхил.,% (2023/2022)	Відносне відхил.,% (2023/2022)
1.Коефіцієнт автономії	0,41	0,41	0,51	0,1	25,19
2.Коефіцієнт фінансової залежності	2,46	2,45	1,95	-0,5	-20,12
3.Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,31	0,36	0,30	-0,06	-16,60
4.Коефіцієнт фінансової стійкості	0,61	0,56	0,60	0,04	7,48
5.Коефіцієнт боргового навантаження	0,59	0,59	0,49	-0,1	-17,48

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Коефіцієнт автономії зріс з 0,41 у 2021-2022 роках до 0,51 у 2023 році, що перевищує нормативне значення 0,4-0,6. Це позитивний сигнал, що вказує на зменшення фінансових ризиків та зростання незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансової залежності знизився з 2,46 у 2021-2022 роках до 1,95 у 2023 році, що знаходиться в межах нормативного значення 1,67-2,5. Зменшення цього показника свідчить про зниження залежності підприємства від зовнішніх фінансових ресурсів, що є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу зріс з 0,31 у 2021 році до 0,36 у 2022 році, але знизився до 0,30 у 2023 році. Нормативне значення цього показника становить 0,1 і вище. Попри невелике зниження в 2023 році, значення залишається в межах норми, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування як необоротних, так і частини оборотних активів.

Коефіцієнт фінансової стійкості знизився з 0,61 у 2021 році до 0,56 у 2022 році, але відновився до 0,60 у 2023 році. Незважаючи на те, що значення цього показника нижче нормативного рівня 0,7-0,9, покращення в 2023 році свідчить про деяке відновлення фінансової стійкості підприємства. Однак показник все ще нижче норми, що може свідчити про потенційні проблеми з довгостроковою фінансовою стійкістю.

Коефіцієнт боргового навантаження залишався на рівні 0,59 у 2021-2022 роках, але знизився до 0,49 у 2023 році. Зниження цього показника свідчить про зменшення залежності підприємства від позикових коштів, що є позитивним сигналом для фінансової стабільності.

Загалом, аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 роки показує позитивні зрушення в збільшенні фінансової автономії та зниженні фінансової залежності. Однак, підприємству необхідно продовжувати роботу над покращенням коефіцієнта фінансової стійкості, щоб забезпечити стабільність у довгостроковій перспективі.

Результати аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства представлено в табл. 2.7.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує значний спад з 0,13 у 2021 році до 0,04 у 2023 році, що становить зменшення на 61,39%. Нормативне значення знаходиться в межах 0,5-1 і вище. Такий низький рівень вказує на недостатню кількість ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями, що може викликати проблеми з платоспроможністю.

Коефіцієнт поточної ліквідності також залишає бажати кращого, зростаючи з 0,32 у 2021 році до 0,38 у 2023 році. Однак, цей показник все ще нижчий за нормативне значення в рамках 1-3. Недостатня кількість оборотних активів для покриття поточних зобов'язань свідчить про проблеми з платоспроможністю та може знизити довіру до компанії з боку кредиторів та партнерів.

Таблиця 2.7

Аналіз ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхил.,% (2023/2022)	Відносне відхил.,% (2023/2022)
1.Коефіцієнт поточної ліквідності(покриття)	0,32	0,33	0,38	0,05	15,34
2.Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,13	0,11	0,04	-0,07	-61,39
3.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,06	0,06	0,01	-0,05	-84,80
4.Чистий оборотний капітал, тис.грн.	-515519,00	-573468,00	-453771,00	119697	-20,87

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився до 0,01 у 2023 році, що становить значне зменшення на 84,80%. Нормативне значення знаходиться в межах 0,1-0,2. Такий низький рівень говорить про те, що компанія може мати проблеми з вчасним погашенням боргів, що загрожує її платоспроможності.

Узагальнюючи, компанія має серйозні проблеми з ліквідністю та платоспроможністю, що вимагає негайних заходів для покращення фінансового стану. Необхідно вжити заходів для підвищення ліквідності та забезпечення вчасного погашення зобов'язань.

Аналіз ділової активності підприємства наведено в таблиці 2.8.

Аналіз ділової активності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за період з 2021 по 2023 роки відображає значні зміни у показниках оборотності та тривалості обороту різних видів активів та зобов'язань. Наприклад, коефіцієнт оборотності активів підприємства зріс на 42,41% з 2022 по 2023 рік, що свідчить про більш ефективне використання активів для генерації доходу. Значне збільшення коефіцієнта оборотності оборотних коштів на 36,40% також вказує на позитивні тенденції у використанні короткострокових ресурсів. Однак тривалість обертання кредиторської заборгованості значно зменшилася на 40,34%, що може свідчити про можливі проблеми зі співвідношенням між розрахунками з кредиторами та підприємством.

Таблиця 2.8

Аналіз ділової активності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод
«Оскар»» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхил.,% (2023/2022)	Відносне відхил.,% (2023/2022)
1.Коефіцієнт оборотності активів	0,85	0,87	1,23	0,36	42,41
2.Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	6,69	5,89	8,03	2,14	36,40
3.Тривалість обертання оборотних коштів	53,82	61,16	44,84	-16,32	-26,68
4.Коефіцієнт оборотності запасів	9,40	7,81	7,72	-0,09	-1,10
5.Тривалість обертання запасів	38,31	46,10	46,61	0,51	1,11
6.Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,22	1,28	2,15	0,87	67,62
7.Тривалість обертання кредиторської заборгованості	295,40	280,16	167,14	-113,02	-40,34
8.Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	101,53	45,24	97,40	52,16	115,28
9.Тривалість обертання дебіторської заборгованості	3,55	7,96	3,70	-4,26	-53,55
10.Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,09	2,12	2,41	0,29	13,76

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Крім того, варто звернути увагу на динаміку оборотності дебіторської заборгованості. Хоча коефіцієнт оборотності власного капіталу зріс на 13,76%, та коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості на 115,28%, тривалість обертання дебіторської заборгованості відбулася зменшення на 53,55%. Це може вказувати на можливість затримок у сплаті заборгованості з боку клієнтів, що може негативно вплинути на ліквідність підприємства. Такі зміни у показниках ділової активності вимагають уважного аналізу та можливих корективних заходів для забезпечення стабільного фінансового стану та ефективного використання ресурсів.

Загалом, можна сказати, що підприємство ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» демонструє позитивну динаміку управління оборотними коштами та збільшення ефективності використання активів за останні три роки.

Аналіз показників рентабельності підприємства представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз показників рентабельності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхил.,% (2023/2022)	Відносне відхил.,% (2023/2022)
1.Рентабельність активів (за прибутком до оподаткування), %	7,78	0,24	9,89	9,65	41,21
2.Рентабельність активів (за чистим прибутком), %	6,38	0,16	8,01	7,85	48,85
3.Рентабельність власного капіталу (за прибутком до оподаткування), %	19,11	0,59	19,34	18,75	32,92
4.Рентабельність власного капіталу(за чистим прибутком), %	15,67	0,40	15,65	15,25	39,02
5.Рентабельність операційної діяльності, %	9,01	5,16	12,21	7,05	2,37
6.Рентабельність продажу, %	7,48	0,19	6,50	6,31	34,30

Джерело: створено автором на основі фінансової звітності [39]

Аналізуючи показники рентабельності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за період 2021-2023 років, можна виявити деякі важливі тенденції. Показники рентабельності активів значно варіюються протягом цього періоду. Значення рентабельності активів за чистим прибутком відзначається дуже низькими цифрами у 2022 році, що може бути зв'язано з певними фінансовими труднощами чи іншими негативними факторами. Однак у 2023 році значення рентабельності активів зросло значно в порівнянні з попереднім роком, що може свідчити про поліпшення фінансової стабільності та ефективного використання активів.

Показники рентабельності власного капіталу також варіюються, проте вони виявляють меншу кількість різкого коливання, як у випадку з рентабельністю активів. У 2022 році спостерігається надзвичайно низький рівень рентабельності власного капіталу за обома показниками, що може бути показником серйозних фінансових проблем чи кризового стану компанії. Проте

у 2023 році рентабельність власного капіталу виявила певне поліпшення, особливо за чистим прибутком, що може свідчити про певне відновлення фінансових показників.

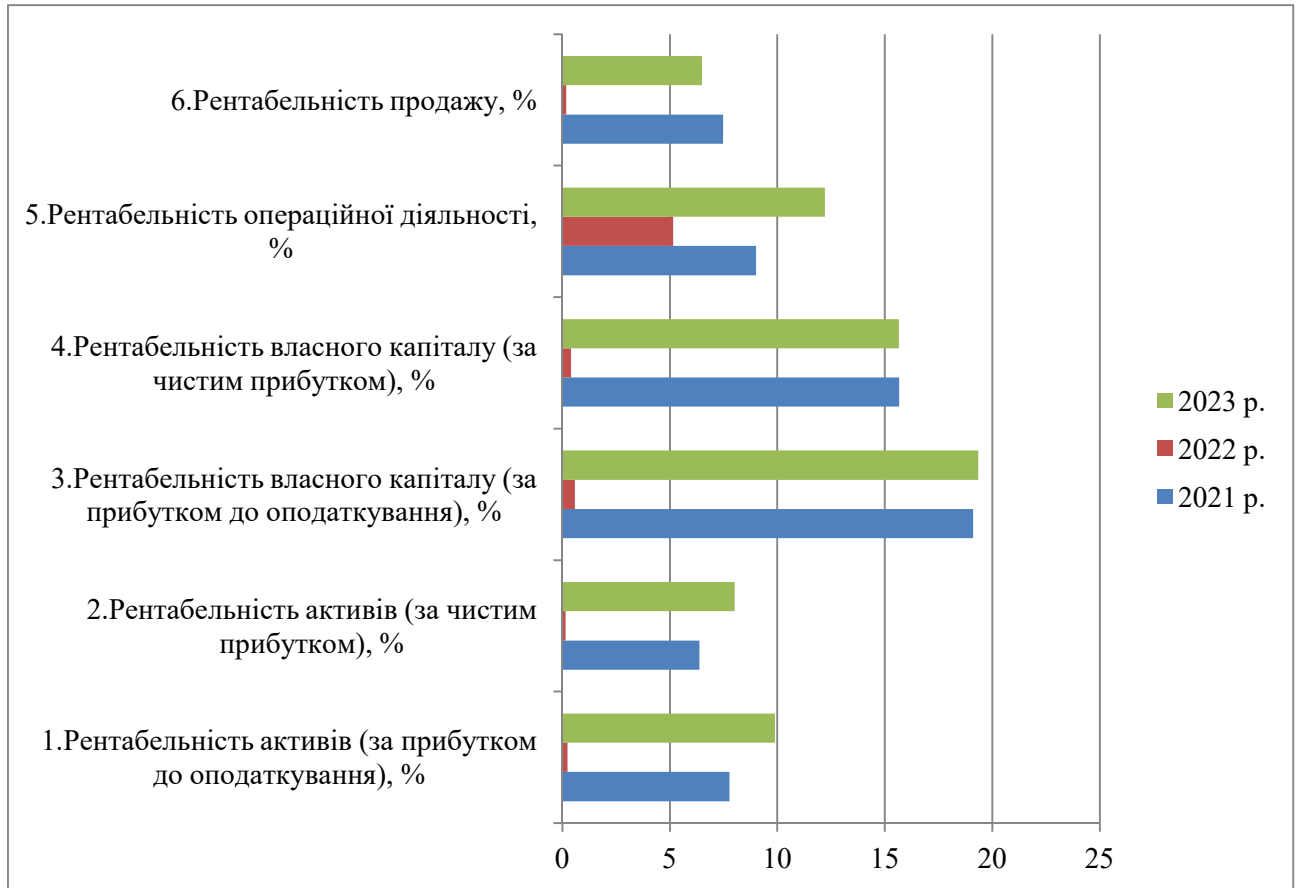

Рис. 2.5. Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2021-2023 рр.

Рентабельність операційної діяльності та рентабельність продажу показують зростання у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це може свідчити про покращення ефективності операційної діяльності та управління продажами, що сприяло збільшенню прибутковості компанії. Узагальнюючи, можна сказати, що великі коливання у показниках рентабельності вказують на нестабільність фінансового стану ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»». Проте певне поліпшення у 2023 році свідчить про можливе відновлення або поліпшення фінансової діяльності, що може бути позитивним сигналом для інвесторів та стейкхолдерів.

Динаміка показників рентабельності представлена на рис. 2.5.

Таким чином, загальний аналіз фінансового стану ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» показує позитивні тенденції у 2023 році, з покращенням показників чистого доходу, операційного прибутку та збільшенням оборотних активів. Однак, підприємство має проблеми з ліквідністю та платоспроможністю, що вимагає негайних заходів для покращення фінансового стану.

Висновки до розділу 2

З проведених результатів в розділі 2 можна зробити наступні висновки. ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» є відомим виробником, що має бездоганну репутацію завдяки сучасному обладнанню та високим стандартам якості, сертифікованим за міжнародними стандартами. Основні напрямки діяльності включають геологічне вивчення та розробку підземних вод, експлуатацію родовищ, видобуток води, та виробництво безалкогольних напоїв на всіх етапах технологічного циклу. Місія підприємства полягає у впровадженні та підтримці високих стандартів якості, керуючись принципами сумлінності, чесності та відповідальності.

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» відіграє важливу роль у виробництві високоякісної мінеральної води в Україні, дотримуючись міжнародних стандартів якості та екологічних норм. Завдяки використанню природних джерел заповідних територій, підприємство забезпечує споживачів чистою і безпечною продукцією. Впроваджена система управління якістю ISO 9000:2000 і отримані сертифікати підтверджують високий рівень професіоналізму менеджменту та персоналу. Завод не тільки контролює якість своєї продукції, але й активно працює над збереженням навколишнього середовища, здійснюючи моніторинг і знешкодження забруднень, а також контролюючи видобуток і відходи. ПрАТ «Моршинський завод мінеральних

вод «Оскар»» сприяє сталому розвитку регіону та є прикладом відповідального ведення бізнесу.

Аналіз ефективності використання ресурсів показує, що ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» поступово збільшує частку власного капіталу в загальній структурі капіталу, зменшуючи залежність від довгострокових і короткострокових позикових коштів. Це свідчить про підвищення фінансової стійкості та зниження фінансових ризиків підприємства, що позитивно впливає на його фінансову позицію в довгостроковій перспективі.

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за період з 2021 по 2023 роки вказує на певні позитивні тенденції, зокрема, у зростанні оборотних активів та покращенні показників чистого доходу та операційного прибутку у 2023 році. Однак, проблеми з ліквідністю та платоспроможністю вимагають негайних заходів для їх вирішення та забезпечення стабільності підприємства у довгостроковій перспективі. В цілому, необхідно продовжувати роботу над покращенням фінансового стану, зосереджуючи увагу на збільшенні ліквідності та платоспроможності, щоб забезпечити стійкий розвиток компанії в майбутньому.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗАВОД МІНЕРАЛЬНИХ ВОД «ОСКАР»»

3.1. Резерви підвищення економічної ефективності підприємства

Економічна ефективність підприємства визначається його здатністю до досягнення максимального результату при мінімальних затратах ресурсів. Ця концепція включає в себе ефективне використання капіталу, праці, матеріалів та інших ресурсів для досягнення стратегічних цілей. Успішне підприємство не лише забезпечує свою власну прибутковість, але й сприяє економічному зростанню регіону та країни в цілому. Основними показниками економічної ефективності є прибутковість, рентабельність, оборотність активів, а також рівень конкурентоспроможності на ринку. Збалансоване використання ресурсів, ефективне управління фінансами та ризиками, а також стратегічне планування допомагають підприємству досягати стійкого розвитку та уникнення можливих загроз і викликів в економічному середовищі.

Проблеми фінансового стану підприємства ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» становлять серйозний виклик для його стабільності та конкурентоспроможності.

По-перше, існує проблема з ліквідністю та платоспроможністю, що потребує негайних заходів для покращення фінансового стану. Недостатня ліквідність може вплинути на здатність підприємства вчасно здійснювати платежі та забезпечити стабільну роботу.

Друга проблема полягає у недостатній фінансовій стійкості та залежності від зовнішніх джерел фінансування. Хоча спостерігається позитивна динаміка у збільшенні власного капіталу, проте підприємство все ще має значну фінансову залежність від позик та кредитів, що може створювати ризики в умовах зміни ринкових умов або відсутності доступу до кредитування.

Третя проблема полягає у нестабільності рентабельності, особливо вказівки на низьку рентабельність у певні періоди, такі як 2022 рік. Це може бути наслідком фінансових труднощів або неефективного управління ресурсами. Низька рентабельність активів та власного капіталу свідчить про проблеми з ефективністю використання активів та генерацією прибутку.

Узагальнюючи, ці проблеми вимагають системного підходу та комплексу заходів для покращення фінансового стану підприємства та забезпечення його стабільності в довгостроковій перспективі.

Оскільки підприємство має проблеми з ліквідністю, фінансовою стійкістю, і рентабельністю, для підвищення економічної ефективності можна запропонувати наступні заходи:

1. Оптимізація оборотних коштів: підвищення ефективності управління оборотними коштами, включаючи оптимізацію запасів, управління заборгованостями та погашенням зобов'язань.

2. Диверсифікація джерел фінансування: розширення джерел фінансування, включаючи привертання інвестицій, випуск корпоративних облігацій або залучення кредитів під низький відсоток.

3. Ефективне управління активами: підвищення ефективності використання активів шляхом оптимізації їх розподілу та збільшення продуктивності.

4. Розвиток нових продуктів або ринків: розробка нових продуктів або входження на нові ринки для збільшення обсягу продажів та диверсифікації доходів.

5. Ефективне управління ризиками: впровадження системи управління ризиками для зменшення негативного впливу зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємства.

6. Оптимізація витрат: проведення аудиту витрат та здійснення заходів щодо зменшення надмірних адміністративних та операційних витрат.

7. Підвищення ефективності маркетингу та продажів: удосконалення стратегій маркетингу, залучення нових клієнтів та збільшення відомості про продукцію компанії.

8. Впровадження енергоефективних технологій: зменшення витрат на комунальні послуги та паливо шляхом впровадження енергоефективних технологій та управління споживанням енергії.

Кризовий та передкризовий стан певної частини промислових підприємств України обумовлює необхідність розробки нових, більш досконалих методичних підходів до управління фінансово стійким розвитком.

Для забезпечення стабільного розвитку та конкурентоспроможності на ринку підприємство повинно активно реагувати на невизначеність та змінливість умов діяльності, адаптуючись до нових обставин. Одним з пріоритетних завдань управління є аналіз та прогнозування потенційних негативних впливів і загроз, що можуть виникнути в процесі функціонування підприємства. Це передбачає розробку ефективної стратегії управління ризиками, яка інтегрується з загальною стратегією розвитку підприємства для забезпечення його безпечного розвитку.

Управління фінансовим ризиком полягає у впливі на потенціал підприємства, змінюючи його структуру та поведінку з метою оптимізації грошових потоків через взаємодію з невизначеними зовнішніми факторами. Важливо враховувати, що фінансовий ризик є динамічним явищем, яке змінюється на різних етапах розвитку підприємства [12].

Для покращення управління фінансовим ризиком та факторами, що впливають на нього, ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» повинне розробити стратегію взаємодії з зовнішнім та внутрішнім середовищем, що дозволить знизити рівень фінансового ризику. Під стратегією управління фінансовим ризиком розуміють напрями та способи використання ресурсів для досягнення цілей. Кожному напрямку відповідає визначений набір правил для прийняття оптимальних рішень. Стратегія допомагає зосередити увагу на варіантах рішень, які відповідають загальній стратегії, та відкинути всі

інші. Після досягнення цілі ця стратегія втрачає свою актуальність, оскільки нові цілі вимагають нової стратегії.

Стратегія управління фінансовими ризиками базується на формуванні цілеспрямованих управлінських рішень, які забезпечують підготовку, оцінку і реалізацію програми стратегічного фінансового розвитку підприємства.

На рис. 3.1 представлена послідовність розробки стратегії управління фінансовими ризиками підприємства.

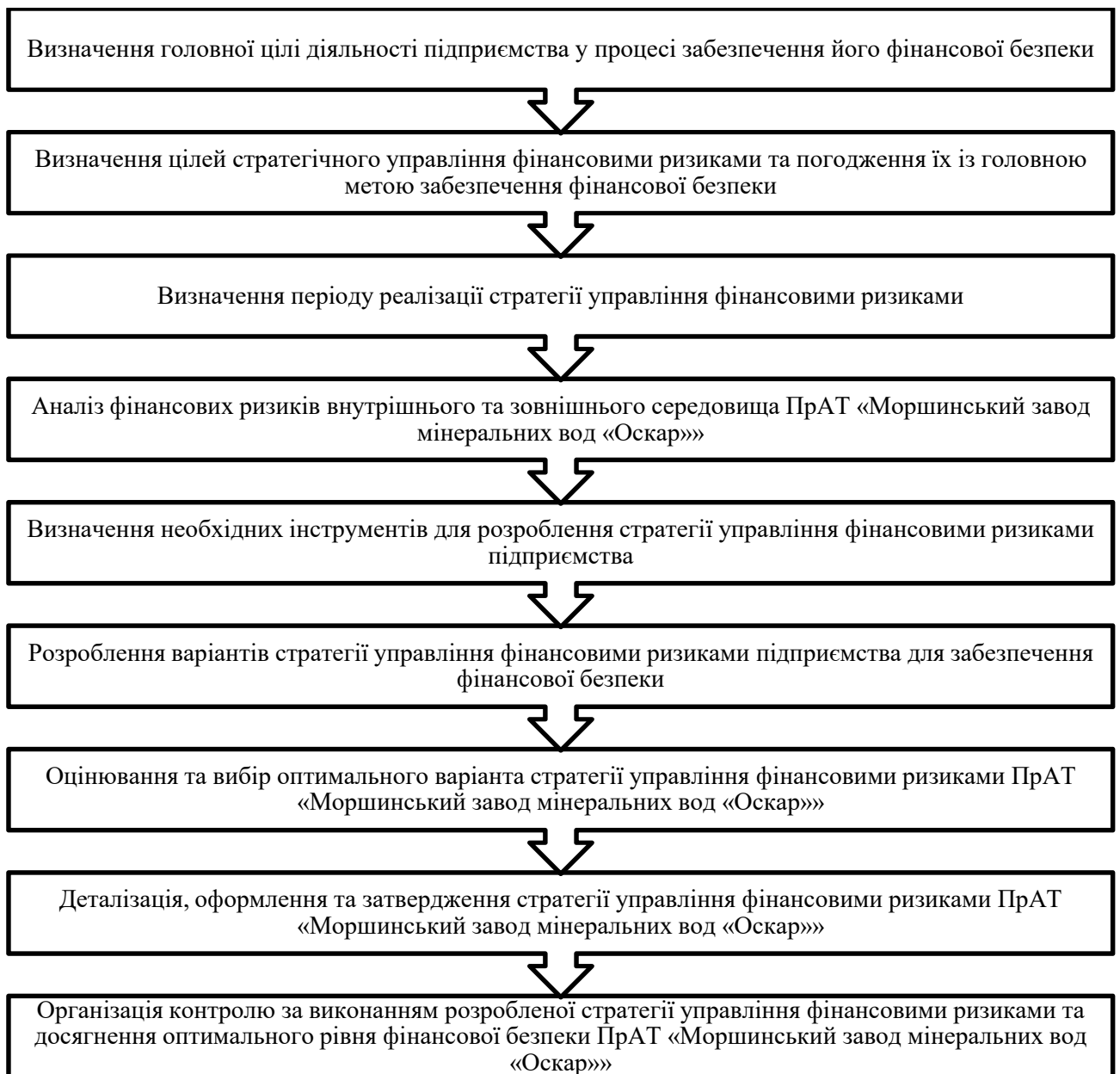

Рис. 3.1. Стратегія управління фінансовими ризиками в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства

Основною стратегічною метою управління фінансовими ризиками ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» можна визначити завдання захисту підприємства від несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, оптимізації внутрішнього середовища в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Потенційні фінансові ризики ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» на 2024-2025 рр. представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Потенційні фінансові ризики ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» на 2024-2025 рр.

Різновиди ризиків	Причини виникнення	Напрями управління
Ризик зменшення фінансової стійкості	Частка власного капіталу становить менше 50% та підприємство не має власного оборотного капіталу	Збільшення власного капіталу та частка власного капіталу має становити 50%. Збільшувати власний капітал можливо за рахунок всіх складових, в тому числі збільшеного нерозподіленого прибутку та додаткових внесків засновників чи врахування можливості залучення додаткових учасників, оптимізація необоротних та оборотних активів для формування додаткових коштів
Ризик неплатоспроможності	Недостатній обсяг ліквідних активів, а саме грошових коштів та загалом оборотних активів	Збільшення грошових коштів та загалом оборотних активів за рахунок оптимізації вхідних та вихідних грошових потоків. Для ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» основною причиною зменшення грошових потоків були від'ємні грошові потоки від фінансової та інвестиційної діяльності
Ризик втраченої вигоди	Нездійснення певних заходів або несвоєчасного прийняття управлінських заходів.	Виникнення збитків або отримання прибутку менше очікуваного, що неприпустимо з урахуванням ризику зменшення фінансової стійкості та неплатоспроможності
Інфляційний ризик	Зростання рівня інфляції.	Ризик зовнішній для ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» та не підлягає управлінню керівництвом підприємства, проте варто реагувати на зміну цін в економіці

Продовження табл. 3.1.

Процентний ризик	Зміни процентної ставки (кредитної та депозитної) на фінансовому ринку.	Ризик зовнішній для ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» та не підлягає управлінню керівництвом підприємства, проте варто реагувати на зміну процентної ставки (кредитної та депозитної) на фінансовому ринку
Валютний ризик	Короткострокові або довгострокові коливання валютного курсу.	Ризик зовнішній для ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» та не підлягає управлінню керівництвом підприємства, проте варто реагувати на зміну валютного курсу

Джерело: створено автором

Пропозиції з зменшення впливу фінансових ризиків на фінансову безпеку підприємства представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Пропозиції з зменшення впливу фінансових ризиків на фінансову безпеку підприємства

№	Характеристика пропозицій
1	Запровадити систему управління фінансовими ризиками на підприємстві як елемент системи управління підприємством в цілому.
2	Впровадити технологій ризик-менеджменту в роботу менеджерів підприємства
3	Створити інформаційну базу даних ризиків фінансової безпеки, яка дозволила б накопичувати статистичну інформацію про зміни в динаміці.
4	Запровадити вибір оптимального рівня фінансової безпеки з використанням положень концепції компромісу між фінансовим ризиком і прибутковістю.
5	Розробити та впровадити Стратегію управління фінансовими ризиками, яка б включала: <ul style="list-style-type: none"> – оцінку та управління фінансово-економічними ризиками виробничо-господарської діяльності підприємства; – оцінка можливих наслідків реалізованих рішень у майбутньому для самого підприємства; – розрахунок та встановлення зони допустимого фінансового ризику, коли обсяги можливих збитків від прийняття певного управлінського рішення не перевищують обсягів прогнозованого прибутку; – проведення порівняльного аналізу можливих вигод і втрат від реалізації тих чи інших управлінських рішень; – здійснення профілактичних заходів, спрямованих на уникнення ризиків.

6	Розробити та впровадити на підприємствах механізму управління фінансовими ризиками.
7	Запровадити ідентифікацію ризиків на основі аналізу ієрархічних моделей бізнес - процесів та процесних операцій. Це дозволить виявити, описати, класифікувати ризики бізнес-процесів та технологічних процесів у сфері фінансового менеджменту та управління витратами. На основі аналізу мети бізнес-процесу визначити основні характеристики процесу, як перелік факторів, що свідчать про його успіх (або невдачу) і безпосередньо впливають на основні характеристики процесу.
8	Запровадити фіксацію кожного з виявлених фінансових ризиків з обов'язковим зазначенням назви ризику; ймовірності ризику; причини ризику та встановлення потенційного ступеня його впливу на фінансову безпеку підприємства під час впровадження; конкретного механізму управління фінансовими ризиками, відповідальність за управління ризиками.

Джерело: створено автором

Здійснюючи стратегічне управління фінансовим ризиком, необхідно дотримуватися наступних принципів:

- Системність: усі елементи стратегії управління фінансовими ризиками повинні бути взаємопов'язані та гармонійно інтегровані в загальну систему фінансової безпеки підприємства.
- Орієнтація на стратегічні цілі: усі управлінські рішення мають відповідати загальній стратегії фінансового розвитку та безпеки підприємства.
- Комплексність: прийняті управлінські рішення повинні бути збалансованими та узгодженими між собою.
- Безперервність: процес управління фінансовими ризиками повинен здійснюватися постійно, без зупинок.
- Оперативність та динамічність: стратегія управління фінансовими ризиками повинна забезпечувати швидку реакцію підприємства на реальні та потенційні загрози, а також своєчасне прийняття необхідних управлінських рішень.
- Постійний моніторинг та контроль: необхідно постійно здійснювати моніторинг і контроль для своєчасного виявлення та ідентифікації загроз фінансовій безпеці підприємства.

Використання вказаних принципів зрештою дозволить створити дієву й

ефективну систему стратегічного управління фінансами підприємства в процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Отже, забезпечення фінансової безпеки підприємства значною мірою залежить від правильно розробленої стратегії управління фінансовими ризиками. Формування та реалізація такої стратегії для досягнення фінансової безпеки підприємства базується на використанні різних механізмів та інструментів фінансового менеджменту.

Для ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» управління фінансовими ризиками є ключовим елементом забезпечення фінансової безпеки. Це складний процес, що включає прогнозування ризиків, оцінку можливих масштабів їх впливу, а також розробку та впровадження заходів, спрямованих на запобігання або мінімізацію втрат, пов'язаних із цими ризиками. Основою цього процесу є ретельне визначення джерел ризиків, які можуть загрожувати стабільному та ефективному розвитку підприємства. Тому важливе значення в контексті фінансової безпеки ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» має стратегія управління фінансовими ризиками.

3.2. Економічне обґрунтування напрямів підвищення економічної ефективності ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»»

Управління фінансовою безпекою підприємства ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» – один з напрямів управлінської діяльності, що вимагає впровадження на підприємстві з урахуванням сукупності фінансових ризиків та зміни зовнішніх і внутрішніх умов діяльності.

Система управління фінансовою безпекою ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» представлена в додатку В.

Суб'єктами управління фінансовими ризиками повинні бути генеральний директор, спеціалісти планово-фінансового відділу, які під час розробки фінансових планів повинні враховувати та оптимізувати фінансові ризики, спеціалісти бухгалтерії під час фінансових розрахунків, спеціалісти

юридичного відділу під час юридичного супроводу фінансово-господарської діяльності та перевірки договорів, а також спеціалісти департаменту обслуговування митних платежів під час нарахування, сплати та декларування мита.

У багатьох західних компаніях існує посада менеджера з ризиків (ризик-менеджера), який відповідає за зниження всіх видів ризиків. В організаційній структурі ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» наразі така посада відсутня, але її варто додати до штатного розпису при його перегляді. Це дозволить ризик-менеджеру брати участь у прийнятті рішень, пов'язаних із фінансовими ризиками, і впливати на фінансові наслідки будь-яких операцій.

Оскільки підприємство практично не може впливати на зовнішні ризики, основну увагу необхідно приділяти внутрішнім механізмам нейтралізації ризиків, до яких належать:

- Диверсифікація – процес інвестування в різні об'єкти вкладення капіталу, які не пов'язані між собою. Такий вид нейтралізації застосовують для зменшення втрат доходів.
- Лімітування – встановлення максимальної суми втрат від настання того чи іншого ризику, продажу або кредиту. Це використовують у більшості підприємств, які ведуть кредитну та інвестиційну діяльність.
- Самострахування – створення підприємствами, які найбільше піддаються ризикам, спеціальних страхових фондів. Ці фонди спрямовані на швидке подолання тимчасових невеликих труднощів для забезпечення безперервної діяльності.
- Хеджування – спосіб укладення відповідної угоди страхування вартості товарів або прибутку, а також валютних ризиків підприємства [36].

Впроваджуючи систему управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»», важливо забезпечити баланс між витратами на її впровадження та очікуваним економічним ефектом від функціонування цієї підсистеми внутрішнього контролю. Існує кілька способів впровадження системи управління фінансовими ризиками:

1. Служба управління фінансовими ризиками як окремий структурний підрозділ. Цю службу має очолювати спеціаліст, який безпосередньо підпорядковується генеральному директору або першому заступнику генерального директора. Такий спеціаліст повинен мати доступ до будь-якої інформації, що стосується функціонування всіх бізнес-процесів, і бути відповідальним за контроль фінансових ризиків у межах своїх компетенцій.

Служба управління фінансовими ризиками може складатися з кількох фахівців, чії функціональні обов'язки розподіляються за різними напрямками фінансової діяльності. Для виконання своїх завдань служба управління фінансовими ризиками ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» повинна отримувати вихідну інформацію насамперед від бухгалтерії, планово-аналітичного відділу, відділу маркетингу, відділу кадрів і правового забезпечення та інших.

2. Посада ризик-менеджера у випадку мінімізації фінансових ризиків у майбутньому та скорочення обсягів фінансової роботи на підприємстві.

3. Залучення сторонніх осіб до управління фінансовими ризиками на підприємстві.

Таким чином, за результатами дослідження запропоновано модель організації на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» системи управління фінансовими ризиками з започаткуванням служби управління фінансовими ризиками в організаційній структурі економічних відділів.

Впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» матиме значний вплив на підвищення ефективності діяльності підприємства. Одним із ключових аспектів цього впливу є зниження фінансових втрат, пов'язаних із непередбаченими ризиками. Завдяки систематичному моніторингу та аналізу фінансових ризиків, підприємство зможе своєчасно ідентифікувати потенційні загрози та вживати заходів для їх мінімізації, що дозволить уникнути значних фінансових втрат і забезпечити стабільність фінансових потоків.

Інтеграція служби управління фінансовими ризиками сприятиме

покращенню фінансової стійкості підприємства. Служба буде постійно аналізувати внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість, і розробляти стратегії для нейтралізації негативних впливів. Це дозволить підприємству зберігати платоспроможність і кредитоспроможність навіть у нестабільних ринкових умовах, що є важливим чинником для довгострокового розвитку та зростання.

Запровадження системи управління фінансовими ризиками також позитивно вплине на ефективність прийняття управлінських рішень. Служба надаватиме керівництву актуальну інформацію про фінансові ризики, що дозволить приймати більш обґрунтовані та виважені рішення. Це сприятиме оптимізації витрат, підвищенню рентабельності підприємства та ефективному використанню ресурсів, що в кінцевому підсумку підвищить конкурентоспроможність на ринку.

Важливим аспектом впровадження системи управління фінансовими ризиками є підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Наявність спеціалізованого підрозділу, що займається управлінням фінансовими ризиками, демонструє серйозний підхід до забезпечення фінансової безпеки. Це може привернути увагу потенційних інвесторів і кредиторів, поліпшити умови фінансування та сприяти залученню додаткових інвестицій, необхідних для розвитку та розширення бізнесу.

Крім того, впровадження системи управління фінансовими ризиками сприятиме підвищенню загальної ефективності діяльності підприємства через покращення внутрішніх бізнес-процесів. Служба управління фінансовими ризиками буде взаємодіяти з різними відділами, включаючи бухгалтерію, планово-аналітичний відділ, відділ маркетингу та інші, що забезпечить комплексний підхід до управління ризиками і покращення координації між різними підрозділами. Це дозволить оптимізувати процеси управління фінансами та забезпечити більш ефективне використання ресурсів.

У підсумку, впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» матиме багатоаспектний

позитивний вплив на діяльність підприємства. Це забезпечить зниження фінансових втрат, підвищення фінансової стійкості, покращення якості управлінських рішень, збільшення інвестиційної привабливості та оптимізацію внутрішніх бізнес-процесів, що сприятиме загальному підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

3.3. Вплив запропонованих заходів на підвищення ефективності діяльності підприємства

Для впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» потрібно врахувати різні витрати, пов'язані з формуванням і функціонуванням служби управління фінансовими ризиками. Це включає витрати на заробітну плату персоналу, навчання і підвищення кваліфікації, технічне забезпечення, програмне забезпечення, а також витрати на консультації та аудит (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Витрати на впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»»

№	Стаття витрат	Од. виміру	Кількість	Вартість за одиницю, грн	Загальна вартість, грн
1	Заробітна плата спеціалістів	чол.	3	18000	48000
2	Навчання та підвищення кваліфікації	курс	3	11000	27000
3	Програмне забезпечення для управління ризиками	ліцензія	1	55000	55000
4	Технічне забезпечення (комп'ютери, сервери)	комплект	3	50000	15000
5	Консультаційні послуги	година	24	1000	24000
6	Аудит системи управління ризиками	проект	1	15000	8000
7	Витрати на інфраструктуру (офісне обладнання, меблі)	комплект	3	32000	81000
8	Непередбачені витрати (10% від загальної суми)			42700	469700

Джерело: створено автором

Заробітна плата спеціалістів: передбачається наймання 3 спеціалістів з

управління ризиками із середньою заробітною платою 16000 грн на місяць кожен.

Навчання та підвищення кваліфікації: курси для спеціалістів для підвищення їх кваліфікації, що включає витрати на реєстрацію, навчальні матеріали та можливі поїздки.

Програмне забезпечення для управління ризиками: закупівля спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу і моніторингу ризиків.

Технічне забезпечення: закупівля комп'ютерів, серверів та іншого необхідного обладнання для забезпечення роботи служби.

Консультаційні послуги: послуги консультантів з управління ризиками для налаштування системи та навчання персоналу.

Аудит системи управління ризиками: проведення аудиту для оцінки ефективності впровадженої системи управління ризиками.

Витрати на інфраструктуру: закупівля офісного обладнання, меблів та інших необхідних речей для створення робочих місць для нових спеціалістів.

Непередбачені витрати: враховані як 10% від загальної суми всіх попередніх витрат для покриття можливих непередбачених витрат, які можуть виникнути під час впровадження.

Загальна сума витрат на впровадження системи управління фінансовими ризиками становить 469700 грн.

Впровадження системи управління фінансовими ризиками може відігравати значну роль у покращенні фінансових показників ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»». Нижче наведено прогноз для деяких ключових показників на 2024 рік з урахуванням впливу впровадження системи управління фінансовими ризиками:

1. Середньорічна вартість основних засобів: з удосконаленням управління можуть збільшитися інвестиції в основні засоби. Прогнозоване значення може бути близько 1 600 000 тис. грн.

2. Середньорічна вартість оборотних засобів: з ефективнішим управлінням може збільшитися оборотний капітал. Прогнозоване значення

може становити близько 300 000 тис. грн.

3. Середньорічна вартість нематеріальних ресурсів: інтеграція системи управління може сприяти ефективному використанню нематеріальних ресурсів. Прогнозоване значення може залишитися на рівні близько 10 000 тис. грн.

4. Віддача основних засобів: з покращеним управлінням може підвищитися віддача основних засобів. Прогнозоване значення може досягти близько 1,65 грн./грн.

5. Чистий дохід від реалізації продукції: очікується зростання прибутковості через оптимізацію фінансових процесів. Прогнозоване значення може бути близько 2 700 000 тис. грн.

6. Собівартість реалізованої продукції: з ефективнішим управлінням може зменшитися собівартість. Прогнозоване значення може становити близько 1 850 000 грн./грн.

7. Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток): очікується збільшення прибутку в результаті оптимізації процесів. Прогнозоване значення може бути близько 320 000 тис. грн.

8. Чистий фінансовий результат: з покращеним управлінням може зростати чистий прибуток. Прогнозоване значення може становити близько 200 000 тис. грн.

9. Рентабельність виробництва: з покращеним фінансовим управлінням може збільшитися рентабельність. Прогнозоване значення може бути близько 21%.

В таблиці 3.4 представлено ефект від впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» на його вплив на фінансові показники.

Таблиця 3.4

Аналіз динаміки фінансових результатів ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за 2022-2023 рр., тис.грн.

Показники	од. виміру	2022 р.	2023 р.	Прогноз	Відхилення прогноз/2023 р.	
					абсол.	відн.
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	1102519	1429274	1600000	170726	11,94
Середньорічна вартість оборотних засобів	тис. грн.	284308	280847	300000	19153	6,82
Середньорічна вартість нематеріальних ресурсів	тис. грн.	10512	9246	10000	754	8,15
Віддача основних засобів	грн./грн.	1,52	1,58	1,65	0,07	4,43
Чистий дохід від реалізації продукції	тис. грн.	1673480	2254784	2700000	445216	19,75
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	грн./грн.	1469886	1923657	1850000	-73657	-3,83
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	грн./грн.	82265	250004	320000	69996	28,00
Чистий фінансовий результат: прибуток	грн./грн.	3171	146547	200000	53453	36,47
Рентабельність виробництва	%	14,68	19,36	21	1,64	8,47

Джерело: створено автором

Впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» може суттєво вплинути на фінансові показники підприємства у прогнозованому році. Зокрема, за період з 2023 по період прогнозованого року бачимо значний ріст середньорічної вартості основних та оборотних засобів, що свідчить про активізацію інвестиційних процесів та підвищення обсягів виробництва. При цьому, незважаючи на невелике зниження середньорічної вартості нематеріальних ресурсів, їх ефективність використання підвищилась, що вказує на оптимізацію витрат.

Зростання віддачі основних засобів та чистого доходу від реалізації продукції свідчать про підвищення ефективності виробництва та успішну реалізацію продукції на ринку. Незважаючи на певне зниження собівартості

реалізованої продукції, фінансовий результат від операційної діяльності та чистий фінансовий результат значно зросли, що свідчить про покращення ефективності управління фінансовими ризиками та загальної фінансової стабільності підприємства. Рентабельність виробництва також показала позитивну динаміку, що підтверджує ефективність впроваджених заходів. У цілому, впровадження системи управління фінансовими ризиками може сприяти значному покращенню фінансових показників ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» у прогнозованому році.

Висновки до розділу 3

За результатами розділу 3 бачимо, що ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» стикається з серйозними проблемами фінансового характеру, зокрема з недостатньою ліквідністю та платоспроможністю, великою фінансовою залежністю від зовнішніх джерел фінансування та нестабільною рентабельністю. Ці проблеми вимагають комплексу заходів, включаючи оптимізацію управління оборотним та основним капіталом, диверсифікацію джерел фінансування, підвищення ефективності використання активів, розвиток нових продуктів та ринків, управління ризиками та оптимізацію витрат, щоб забезпечити стабільність та конкурентоспроможність підприємства.

Для ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» було запропоновано сформувавши систему управління фінансовими ризиками на підприємстві. Управління фінансовими ризиками в ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» виступає ключовим фактором для забезпечення фінансової безпеки підприємства. Для досягнення цієї мети необхідно використовувати різноманітні механізми та інструменти фінансового менеджменту, що базуються на ретельному аналізі ризиків та відповідних заходів для їх управління. Такий підхід сприяє забезпеченню стабільності та ефективності діяльності підприємства в умовах непередбачуваних ринкових

умов та змінного економічного середовища.

Впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» позитивно позначиться на фінансовій стійкості та ефективності підприємства через зниження втрат, підвищення якості управлінських рішень, та підвищення інвестиційної привабливості, сприяючи загальному підвищенню його конкурентоспроможності на ринку.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах економічна ефективність підприємства стає визначальним фактором для його успіху та стабільності на ринку. Вона визначається як оптимальне співвідношення між отриманими результатами та витраченими ресурсами, що є важливим показником для визначення його конкурентоспроможності та стійкості. Застосування ефективних методів оцінки дозволяє управлінню підприємством вчасно виявляти потенційні можливості для оптимізації виробничих процесів та раціоналізації витрат. Нові методи та підходи в оцінці ефективності вимагають від управління певних зусиль та кваліфікації, але їх впровадження веде до підвищення рівня аналітики та обґрунтованих рішень. Однак, необхідно враховувати перешкоди, такі як складність збору інформації та відсутність програмного забезпечення, які можуть ускладнити процес оцінки. Усунення цих перешкод та систематичне оновлення методів дозволять підприємствам ефективно працювати над забезпеченням своєї стабільності, розвитку та відповідності сучасним вимогам ринку.

Фактори підвищення ефективності підприємств включають організацію виробничого процесу, управління витратами і ресурсами, та удосконалення системи управління. Важливо враховувати взаємозв'язок між внутрішніми та зовнішніми чинниками, що впливають на діяльність підприємства, і застосовувати ефективні методи виробництва. Всі ці заходи сприяють

підвищенню конкурентоспроможності та стійкості підприємств в умовах сучасного ринкового середовища.

Загальна складність поняття «ефективність» вимагає використання сукупності критеріїв для комплексної оцінки діяльності підприємства. Оцінка рівня економічної ефективності допомагає керівництву отримати об'єктивну інформацію щодо використання ресурсів та досягнених результатів. Вона сприяє виявленню сильних та слабких сторін діяльності, розпізнаванню резервів для підвищення продуктивності та управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних цілей компанії. Такий процес є ключовим інструментом управління підприємством для його стабільного розвитку та успішної діяльності на ринку.

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» є відомим виробником, що має бездоганну репутацію завдяки сучасному обладнанню та високим стандартам якості, сертифікованим за міжнародними стандартами. Основні напрямки діяльності включають геологічне вивчення та розробку підземних вод, експлуатацію родовищ, видобуток води, та виробництво безалкогольних напоїв на всіх етапах технологічного циклу. Місія підприємства полягає у впровадженні та підтримці високих стандартів якості, керуючись принципами сумлінності, чесності та відповідальності.

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» відіграє важливу роль у виробництві високоякісної мінеральної води в Україні, дотримуючись міжнародних стандартів якості та екологічних норм. Завдяки використанню природних джерел заповідних територій, підприємство забезпечує споживачів чистою і безпечною продукцією. Впроваджена система управління якістю ISO 9000:2000 і отримані сертифікати підтверджують високий рівень професіоналізму менеджменту та персоналу. Завод не тільки контролює якість своєї продукції, але й активно працює над збереженням навколишнього середовища, здійснюючи моніторинг і знешкодження забруднень, а також контролюючи видобуток і відходи. ПрАТ «Моршинський завод мінеральних

вод «Оскар»» сприяє сталому розвитку регіону та є прикладом відповідального ведення бізнесу.

Аналіз ефективності використання ресурсів показує, що ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» поступово збільшує частку власного капіталу в загальній структурі капіталу, зменшуючи залежність від довгострокових і короткострокових позикових коштів. Це свідчить про підвищення фінансової стійкості та зниження фінансових ризиків підприємства, що позитивно впливає на його фінансову позицію в довгостроковій перспективі.

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» за період з 2021 по 2023 роки вказує на певні позитивні тенденції, зокрема, у зростанні оборотних активів та покращенні показників чистого доходу та операційного прибутку у 2023 році. Однак, проблеми з ліквідністю та платоспроможністю вимагають негайних заходів для їх вирішення та забезпечення стабільності підприємства у довгостроковій перспективі. В цілому, необхідно продовжувати роботу над покращенням фінансового стану, зосереджуючи увагу на збільшенні ліквідності та платоспроможності, щоб забезпечити стійкий розвиток компанії в майбутньому.

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» має серйозні фінансові проблеми, включаючи недостатню ліквідність та платоспроможність, значну фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування і нестабільну рентабельність. Для вирішення цих проблем необхідний комплекс заходів, таких як оптимізація управління оборотним і основним капіталом, диверсифікація джерел фінансування, підвищення ефективності використання активів, розвиток нових продуктів і ринків, управління ризиками та оптимізація витрат.

Запропоновано сформуванню систему управління фінансовими ризиками на підприємстві, що є ключовим для забезпечення фінансової безпеки. Ця стратегія спрямована на захист від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, оптимізацію внутрішнього середовища та забезпечення стійкості у

фінансовій сфері через ретельний аналіз ризиків та відповідні заходи для їх управління.

Впровадження системи управління фінансовими ризиками на ПАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»» позитивно вплине на фінансову стійкість та ефективність підприємства через зниження втрат, підвищення якості управлінських рішень і інвестиційну привабливість, що сприятиме його конкурентоспроможності на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. К. : КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Бездітко О.Є. Управління фінансовими ризиками підприємства. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2020. Вип. 3. С. 43–49.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства : Навч. посіб.. К. : Атіка, 2011. 528 с.
4. Бондар Н.М. Економіка підприємства: навчальний посібник. К.: Видавництво А.С.К., 2013. 400 с.
5. Братанич М. В., Полозова Т. В. Визначення сутності економічної ефективності та класифікація її видів. Економіка промисловості. 2020. № 4. С. 153–155.
6. Варналій З. С., Андреев О. О. Фінансова безпека підприємства: сутність та формування системи забезпечення. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. 2021. № 6(2). С. 95-100.
7. Габор В. Економічна ефективність господарської діяльності підприємств в умовах ринкового механізму. Наука молода. №6. 2016. С. 12-23.
8. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансовогосподарської діяльності підприємств. К. : Кондор, 2014. 180 с.
9. Глушко А.Д. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємств. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. №23. С. 470-474.
10. Далик В. П., Чорній Б. І., Гарасим Л. С., Бобко О. В., Георгієвський Н. К., Фар'ян В. О. Забезпечення ефективності діяльності підприємства. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2023. № 10.
11. Деренська, Я. Оцінка ефективності діяльності підприємства. Mechanism of an Economic Regulation, (1 (99), 2023. С. 81-85.

12. Дзюбик С., Ривак О. Основні економічні теорії : навчальний посібник. Київ : Знання, 2014. 423 с.
13. Дорохов О.М. Оцінка економічної ефективності діяльності підприємства. Вісник ЖДТУ. 2017. №34. С. 56-62.
14. Євась Т.В., Олексюк А.А. Теоретичні аспекти аналізу економічної ефективності діяльності підприємства. Подільський науковий вісник. 2017. Випуск №1. С. 18-21.
15. Завитій О. Роль фінансової діагностики в діяльності підприємства. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2021. Вип. 1–2. С. 33–41.
16. Загорна Т. О. Економічна діагностика : Навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
17. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
18. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економікоправовий аспект: навчальний посібник. К.: Атіка, 2013. 432 с.
19. Кир'янова З. В. Аналіз фінансової звітності: навч. посіб. для студентів. М.: Юрайт, 2013. 429 с.
20. Ковальська Л.Л., Кривов'язюк І.В. Економіка підприємства: підручник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
21. Ковальчук І. В. Економіка підприємства : навч. посіб. К. : Знання, 2016. 697 с.
22. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 400 с.
23. Кудренко Н. Теоретико-методичні підходи щодо оцінювання економічної ефективності функціонування підприємств. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. 2014. Вип. 24. С. 61–67.

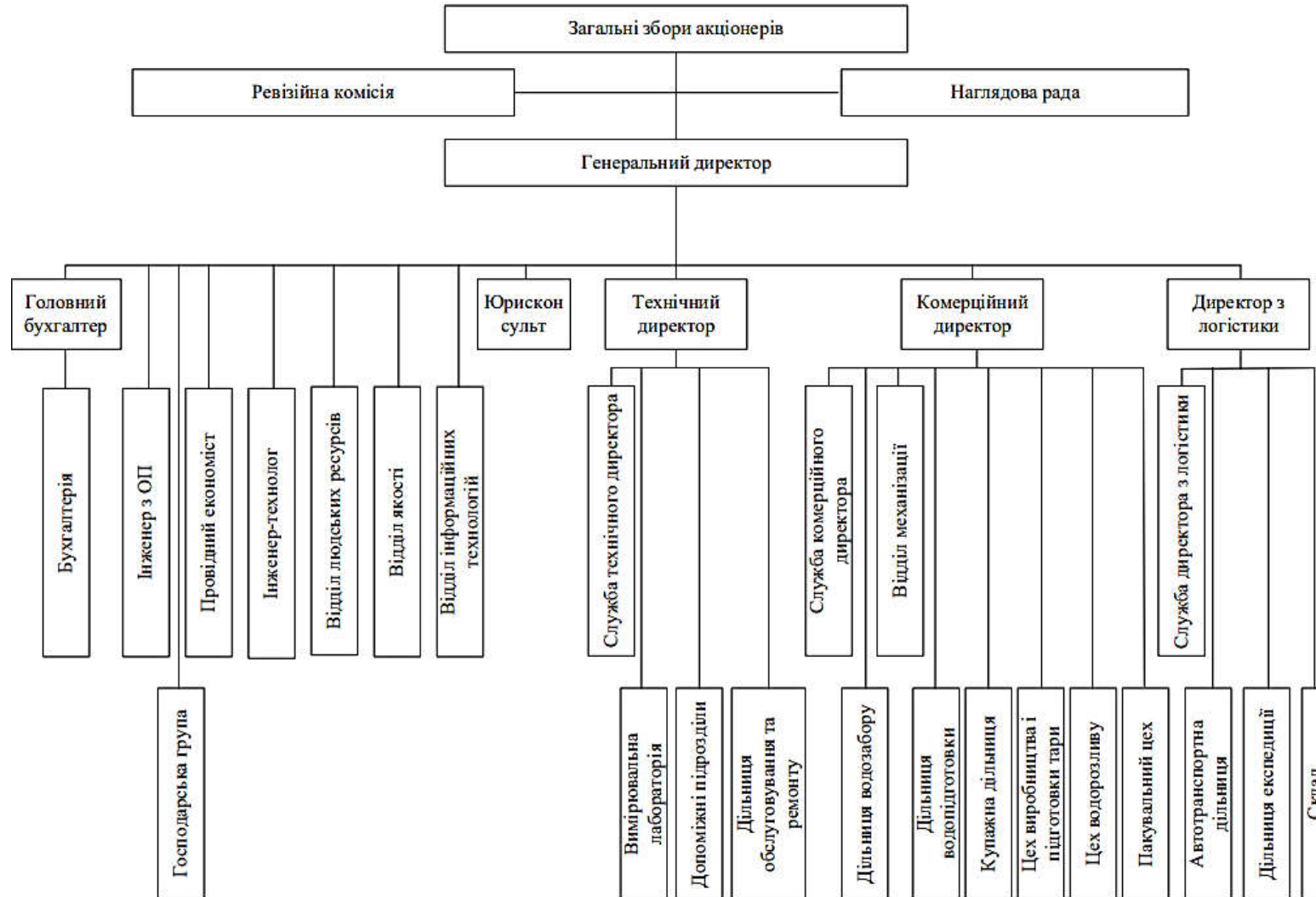
24. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 123 с.
25. Марченко В. М., Тульчинська С. О., Макалюк І. В. Основи підприємницької діяльності: підручник. Київ, 2022. 516 с.
26. Офіційний сайт ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»». URL: <https://www.morshynska.ua/>
27. Пилипенко С. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Економіка та управління підприємствами. 2016. Вип. 10. С. 452–456.
28. Пісковець О. В. Теоретичні аспекти формування економічного механізму ефективної діяльності підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2017. № 3. С. 95–101.
29. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб.. К.: ЦУЛ, 2007. 488 с.
30. Прокопчук А.П. Теоретико-методологічні аспекти визначення ефективності діяльності підприємства в сучасній науковій думці. Вісник ЛКА : сер. економічна. Львів : Вид-во ЛКА. 2018. Вип. 19. С. 245-250.
31. Прядко В.В. Теоретико-методичні аспекти ефективності промислового виробництва. Економіка АПК. 2019. № 10. С. 69-77.
32. Рогач С.М., Суліма Н.М., Степасюк Л.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник. 2-ге вид. К. : «ЦП «КОМПРИНТ»». 2018. 392 с.
33. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. 3-тє вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2007. 668 с.
34. Савенко Н.В. Економічна сутність ефективності виробництва підприємства і аналіз підходів до її визначення. Інноваційна економіка. 2009. № 2. С. 153–162
35. Савіна Г.Г. Фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на рівень ефективності управління підприємством. Ефективна економіка. 2016. № 12. С. 34- 39

36. Серединська, В. М. Економічний аналіз: навч. посіб.. Тернопіль : Видавництво «Астон», 2012. 624 с.
37. Суліма Н.М., Степасюк Л.М., Величко О.В. Економіка і фінанси підприємства: підручник. Київ: Компринт, 2015. 465 с.
38. Тютюнник Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб.. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2020. 434 с.
39. Фінансова звітність ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»». URL: https://clarity-project.info/edr/22415322/finances?current_year=2023
40. Футало Т. В. Методичні аспекти аналізу соціально-економічної ефективності підприємств: монографія; за ред. Г. І. Башнянина. Економічні системи. Т. 4; Львів : Ліга-Прес, 2013. 508 с.
41. Цимбалюк Л.Г. Чинники, резерви та шляхи підвищення ефективності підприємства. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 3(15). 2019. С. 88-95.
42. Шляга О.В., Гальцев М.В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. Випуск №12. С. 66-75.
43. Шнипко О. Нагромадження основного капіталу як фактор конкурентоспроможності економіки. Економіка України. 2005. № 7. с.23-35.
44. Яковенко Т. І. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності діяльності підприємств. Полтава, 2016. 247 с.
45. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 20. частина 3. 2018. С.174-177.
46. Ярошевська О.В. Джерела залучення фінансових ресурсів на промислових підприємствах. Економіка та держава, 2020. №10. С. 30-33.
47. Ясинська Д.В., Добровольська О.В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи. Економічний простір, 2021. (166), 81–84.

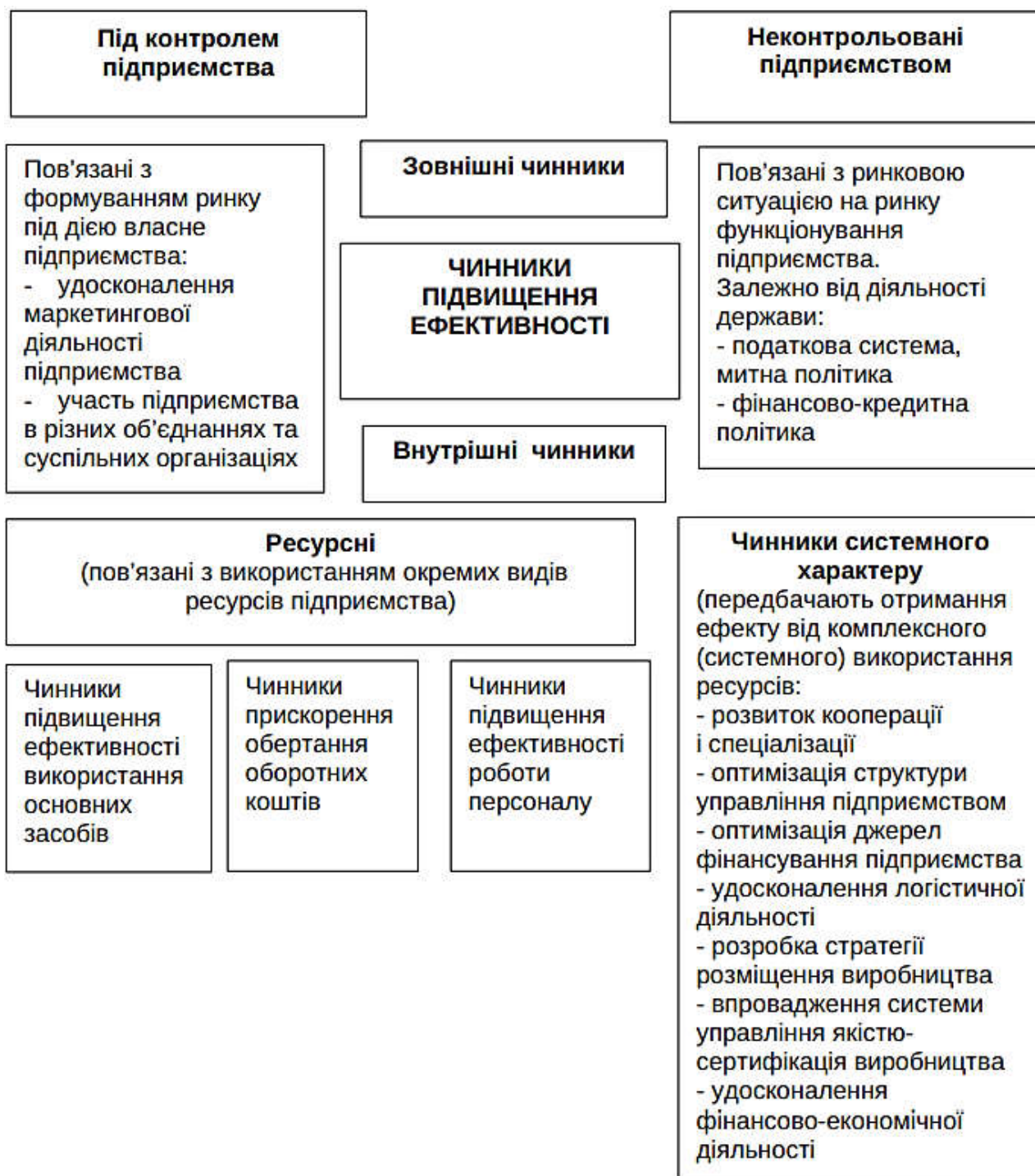
ДОДАТКИ

Додаток А

Організаційна структура управління ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Класифікація чинників підвищення ефективності діяльності підприємства

Система управління фінансовими ризиками на ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2023 р.

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	10 512.00	9 246.00
первісна вартість	1001	23 043.00	21 714.00
накопичена амортизація	1002	12 531.00	12 468.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	482 059.00	60 186.00
Основні засоби	1010	1 102 519.00	1 429 274.00
первісна вартість	1011	1 803 189.00	2 207 677.00
знос	1012	700 670.00	778 403.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	89.00	89.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	9 812.00	8 353.00
Відстрочені податкові активи	1045	10 617.00	10 773.00
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	34 391.00	31 288.00
Усього за розділом I	1095	1 649 999.00	1 549 209.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	188 241.00	249 082.00
Виробничі запаси	1101	168 789.00	210 074.00

Готова продукція	1103	19 452.00	38 705.00
Товари	1104	0.00	303.00
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестраховання	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	22 370.00	10 965.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	6 244.00	12 142.00
з бюджетом	1135	10 788.00	2 224.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	4 965.00	
з нарахованих доходів	1140	0.00	104.00
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	8 374.00	42.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	48 291.00	6 288.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	48 291.00	6 288.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	284 308.00	280 847.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	1 934 307.00	1 830 056.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	8 800.00	8 800.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	0.00	
Додатковий капітал	1410	654.00	654.00
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	1 320.00	1 320.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	779 641.00	926 188.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	790 415.00	936 962.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	285 181.00	155 780.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	935.00	2 696.00
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	

інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	286 116.00	158 476.00
Ш. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	196 937.00	109 298.00
товари, роботи, послуги	1615	88 779.00	47 533.00
розрахунками з бюджетом	1620	16 947.00	42 632.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	4 328.00
розрахунками зі страхування	1625		133.00
розрахунками з оплати праці	1630	83.00	284.00
за одержаними авансами	1635	529 498.00	520 129.00
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	9 494.00	9 231.00
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	16 038.00	5 378.00
Усього за розділом III	1695	857 776.00	734 618.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	1 934 307.00	1 830 056.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2023 р.

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 254 784.00	1 673 480.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестраховання	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 923 657.00	1 469 886.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий: прибуток	2090	331 127.00	203 594.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	42 883.00	2 375.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130	56 487.00	68 374.00
Витрати на збут	2150	52 619.00	46 610.00
Інші операційні витрати	2180	14 900.00	8 720.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	250 004.00	82 265.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00

Інші фінансові доходи	2220	763.00	3 433.00
Інші доходи	2240	65.00	29.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	52 995.00	36 890.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270	16 822.00	44 194.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	181 015.00	4 643.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-34 468.00	-1 472.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	146 547.00	3 171.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		0.00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445		0.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0.00	0.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		0.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0.00	0.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	146 547.00	3 171.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	1 632 795.00	1 159 633.00
Витрати на оплату праці	2505	148 399.00	128 044.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	30 834.00	27 750.00
Амортизація	2515	163 104.00	148 650.00
Інші операційні витрати	2520	102 596.00	116 636.00
Разом	2550	2 077 728.00	1 580 713.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	880 000.00	880 000.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	880 000.00	880 000.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	166.53	3.60
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	166.53	3.60
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0.00

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2022-2021 рр.

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	11 922.00	10 512.00
первісна вартість	1001	23 043.00	23 043.00
накопичена амортизація	1002	11 121.00	12 531.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	526 521.00	482 059.00
Основні засоби	1010	1 098 401.00	1 102 519.00
первісна вартість	1011	1 653 494.00	1 803 189.00
знос	1012	555 093.00	700 670.00
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	89.00	89.00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	12 288.00	9 812.00
Відстрочені податкові активи	1045	11 621.00	10 617.00
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	25 675.00	34 391.00
Усього за розділом I	1095	1 686 517.00	1 649 999.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	148 586.00	188 241.00
Виробничі запаси	1101	132 909.00	168 789.00

Незавершене виробництво	1102	0.00	
Готова продукція	1103	14 227.00	19 452.00
Товари	1104	1 450.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестраховання	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6 985.00	22 370.00
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	9 099.00	6 244.00
з бюджетом	1135	35 779.00	10 788.00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.00	4 965.00
з нарахованих доходів	1140	14.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	159.00	8 374.00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.00	
Гроші та їх еквіваленти	1165	45 919.00	48 291.00
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	45 919.00	48 291.00
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	0.00	
Усього за розділом II	1195	246 541.00	284 308.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	1 933 058.00	1 934 307.00

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	8 800.00	8 800.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	0.00	
Додатковий капітал	1410	654.00	654.00
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	1 320.00	1 320.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	776 470.00	779 641.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	787 244.00	790 415.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0.00	
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	382 168.00	285 181.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 586.00	935.00
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	

інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	383 754.00	286 116.00
Ш. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	0.00	
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	101 182.00	196 937.00
товари, роботи, послуги	1615	180 823.00	88 779.00
розрахунками з бюджетом	1620	11 363.00	16 947.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	53.00	
розрахунками зі страхування	1625	1 249.00	
розрахунками з оплати праці	1630	4 341.00	83.00
за одержаними авансами	1635	445 071.00	529 498.00
за розрахунками з учасниками	1640	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	10 558.00	9 494.00
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	7 473.00	16 038.00
Усього за розділом III	1695	762 060.00	857 776.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	1 933 058.00	1 934 307.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2022-2021 рр.

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 673 480.00	1 649 190.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестраховання	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 469 886.00	1 396 369.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий: прибуток	2090	203 594.00	252 821.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	2 375.00	2 445.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130	68 374.00	47 743.00
Витрати на збут	2150	46 610.00	49 550.00
Інші операційні витрати	2180	8 720.00	21 431.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	82 265.00	136 542.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00

Інші фінансові доходи	2220	3 849.00	1 384.00
Інші доходи	2240	29.00	26 037.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	37 306.00	13 557.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Інші витрати	2270	44 194.00	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4 643.00	150 406.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-1 472.00	-27 049.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3 171.00	123 357.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		0.00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445		0.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0.00	0.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		0.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0.00	0.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	3 171.00	123 357.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	1 161 132.00	1 119 365.00
Витрати на оплату праці	2505	128 044.00	120 597.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	27 750.00	26 260.00
Амортизація	2515	148 650.00	134 060.00
Інші операційні витрати	2520	113 137.00	118 703.00
Разом	2550	1 578 713.00	1 518 985.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	880 000.00	880 000.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	880 000.00	880 000.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	3.60	140.18
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	3.60	140.18
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0.00